

UNIVERZA V LJUBLJANI
PEDAGOŠKA FAKULTETA

DIPLOMSKO DELO

MAJA ZABUKOVEC

UNIVERZA V LJUBLJANI

PEDAGOŠKA FAKULTETA

Študijski program: SOCIALNA PEDAGOGIKA

Uporaba metode video-hometraininga pri delu z družino

DIPLOMSKO DELO

Mentorica: dr. Alenka Kobolt

Kandidatka: Maja Zabukovec

Somentorica: dr. Jana Rapuš Pavel

Ljubljana, avgust, 2012

Zahvala

Brez pomoči in podpore mojih najbližjih v zame najbolj kritičnih trenutkih tega diplomskega dela najbrž ne bi bilo. Hvaležna sem za vse besede spodbude in motivacije, ki so mi vsakič znova dala krila, da se ponovno lotim dela in (do)končam že težko pričakovano diplomsko nalogo, ki je pred vami.

Iz srca se zahvaljujem svojim očetu in materi, ki me podpirata že od malega, ki sta mi vedno stala ob strani, me spodbujala in usmerjala ter omogočila študij, ki ostaja središče mojega življenja še danes. Hvala njima in mojemu dragemu Joostu, da so vztrajno zaupali vame ter vadili svojo potrpežljivost. Hvala tudi mojim bližnjim prijateljem, predvsem Deni, pa tudi Hermi in Heleni za prijateljsko ramo, ko so bili trenutki najhujši in za slikanje tiste čudovite podobe luči na koncu predora, zaradi katere se je bilo vredno truditi.

Zahvala gre tudi centru AIT za sodelovanje in posredovanje informacij ter pomoč pri iskanju primernih kandidatov za izvedbo anketnih vprašalnikov. Brez sodelovanja Toona Strouckena, Jacqueline van den Berg in Trea-e Liebrechts van Loenhout bi bila ta diploma drugačna. Tudi vam hvala.

Za vso pomoč in vloženi trud pri lektoriranju tega dela se zahvaljujem Tini Štupar, ki je mojim mislim pridihnila svoj strokovni pečat.

Posebna zahvala pa gre (so)mentorici, dr. Jani Rapuš Pavel, ki mi je tekom študijskega raziskovanja bistrila glavo in usmerjala misli. Hvala za ves vložen čas in trud.

Vsem še enkrat iskreno in iz srca ... hvala!

Povzetek

Video-hometraining je metoda pomoči za družine, ki se soočajo s težavami pri vzgoji. Na Nizozemskem je dobro integrirana v različne pedagoške procese, medtem ko je v Sloveniji slabo poznana. S pomočjo analize kratkih video posnetkov vsakodnevnih družinskih dejavnosti postane razvidno, na katerih področjih je komunikacija med družinskimi člani uspešna in kje so potrebna njena izboljšanja. Strokovnjak skupaj s starši analizira posnetke z namenom staršem pokazati otrokove potrebe in možnosti za razvoj. Starši se pogosto šele ob gledanju posnetkov zavedo, da otroci dajejo veliko iniciativ za kontakt, ki so jih sami pogosto spregledali. Strokovnjak starše vodi v njihovem umevanju interakcijskega dogajanja, da začnejo uporabljati načela uspešne komunikacije za doseganje boljših odnosov s svojimi otroki.

Osrednje mesto diplomske naloge posvečam predstavitvi zgodovinskega in teoretičnega ozadja metode video-hometraininga, korakom, ki jih metoda predvideva, veščinam, ki jih dober video-hometrainer poseduje, načinom izobraževanja, preko katerih se strokovnjaki usposobljajo za video-hometrainerja, in nenazadnje postopku širitve te metode v druge države.

Analize empiričnega dela sem se lotila s kodiranjem anketnih vprašalnikov, ki so jih izpolnili trije strokovnjaki praktiki. S pomočjo intervjuvanja le-teh sem pridobila njihova mnenja in izkušnje o praktičnem načinu dela s to metodo, kar mi je omogočilo dodatni vpogled v mehanizme in vzvode metode. Pri tem sem skozi osebne izkušnje strokovnjakov iz prakse potrdila osnovne ugotovitve strokovne literature o začetkih metode, njenem ozadju, predpostavljenem načinu dela itd. ter skozi njihove pripovedi ugotovila, na kakšen način opravljajo svoje delo, kaj, po njihovem mnenju, ustvarja dobrega video-hometrainerja ter s kakšnimi ovirami in težavami se ti pri svojem delu srečujejo.

Ključne besede: video-home training, odnos starši-otrok, analiza interakcije, komunikacijski trening s pomočjo video posnetkov, prvine uspešne komunikacije

Summary

The method of video-hometraining is used in families that are facing difficulties with the upbringing of their children. In the Netherlands this method is well-known and integrated in many pedagogical processes, whilst it is relatively unknown in Slovenia. Using short video footages of a family's daily activities, the video-hometrainer is able to see what the points of improvement are in terms of communication and interaction, with each other. The video-hometrainer takes a look at the video footage together with the parents, showing them the child's needs and growth potential. It is mostly after, that the parents realize how many attempts of communication their children actually try to establish and just how few of them they have noticed and reacted to. The video-hometraining expert leads the parents in their process of realizing how important means of basic communication are in the efforts of improving one's family communication and consequently also the relationship between the family members.

The essence of this paper is dedicated to the introducing of video home training – its historical and theoretical grounds; necessary procedural steps; skills being used by successful video-hometrainers and; the education to become a video-hometrainer and also to the expansion of this method to the countries abroad.

In the research part of this paper I have observed and analyzed the questioners filled in by three expert professionals with which I gained insights in the practical application of the method. Through their testimonials I was able to confirm the findings of my written sources over the method's origins, its backgrounds and work procedures. I also gained the insight in the skills that make a video-hometrainer successful and the obstacles professionals need to face at work.

Key words: video-hometraining, parent-child relationship, interaction analysis, communication training using video, fundamentals of successful communication, AIT center

KAZALO

Zahvala.....	3
Povzetek.....	4
Summary	5
I. UVOD	8
II. TEORETIČNI DEL	9
1. DRUŽINA	9
1.1 Večproblemske družine.....	10
2. VIDEO-HOMETRAINING:	12
2.1 Zgodovina video-hometraininga.....	13
2.2 Okoliščine, ki so botrovale nastanku VHT	14
2.3 Teoretske zasnove video-hometraininga	16
2.3.1 Sistemska teorija	16
2.3.2 Teorija komunikacije	17
2.3.3 Bazična komunikacija – temelj uspešne komunikacije	18
2.4 Cilj, namen in ciljna skupina	19
2.5 Postopek video-hometraininga	21
2.5.1 Prvo srečanje.....	22
2.5.2 Potek video snemanja in prihodnjih srečanj	23
2.5.3 Analiza interakcij	24
2.5.4 Zaključek video-hometraininga	25
2.6 Potek izobraževanja za video-hometrainerja	26

III. EMPIRIČNI DEL	29
1. Oprelitev problema	29
2. Cilj in namen raziskovanja	29
3. Raziskovalna vprašanja	30
4. RAZISKOVALNA METODOLOGIJA	31
4.1. Osnovna raziskovalna metoda	31
4.2. Vzorec in postopek zbiranja podatkov	32
4.3. Postopek obdelave podatkov	32
5. INTERPRETACIJA IN DISKUSIJA REZULTATOV	33
IV. ZAKLJUČEK	47
V. Literatura	49
VI. Kazalo slik	51
VII. Priloge	52
1. Primer anketnega vprašalnika	52
2. Primer kodiranja	57

I. UVOD

V slovenskem pedagoškem prostoru je metoda video-hometraininga relativno slabo poznana in nikjer ni mogoče zaslediti, da bi se uporabljala v pedagoški praksi. Od tod pravzaprav izvira moje zanimanje zanjo. Sama sem se z metodo prvič поблиže seznanila v času polletne študijske izmenjave v Nijmegnu na Nizozemskem v akademskem letu 2008/2009.

Namen pričujočega diplomskega dela je predstaviti metodo (v slovenski literaturi o njej ni veliko napisanega), kot sem jo spoznala s preučevanjem nizozemske literature in preko intervjujev z izkušenimi strokovnjaki s tega področja. Želim ponuditi podroben vpogled v metodo video-hometraininga, kot se ta uporablja v praksi na Nizozemskem.

Med raziskovanjem sem se odločila podrobneje preučiti ozadje njenega nastanka in dejavnike, ki so botrovali njenemu razvoju. Zanimal me je postopek metode v praksi - od začetka, preden strokovnjak vstopi v družino, pa vse do konca, ko se komunikacijski trening zaključi. V nalogi so navedeni tudi glavni principi uspešne komunikacije, ki so osnova za razvoj dobrih odnosov med starši in otroki, ki imajo težave v uspešnem komuniciranju. Predmet mojega raziskovanja je tudi izobraževanje in usposabljanje za metodo video-hometraininga v okviru izobraževalne strukture na Nizozemskem. Ugotavljam, kdo je zadolžen za izobraževanje, nadzor in zaposlovanje bodočih strokovnjakov s področja video-hometraininga. Za dodatek pa raziščem še področje širjenja metoda v tuje države.

V empiričnem delu izkušnjo uporabe metode VHT prikažem preko analize treh pogovorov z osebami, ki metodo video-hometraininga uporabljajo pri svojem vsakodnevem delu z otroki in mladimi.

II. TEORETIČNI DEL

Tako težave s svojo dojenčico v kratki brošuri za oglaševanje video-hometraininga tipično opisujejo starši v stiski:

»Meike neprestano joka. Ob njej se počutim zelo negotovo. Ni važno kaj narediva, nikakor je ne moreva umiriti. Z mojem sva obupana. Pediater nama je priporočil video-hometraining. Ni se mi zdelo veliko vredno, a vseeno sva se odločila poizkusiti. Na srečo! Zdaj gre veliko bolje. Na začetku je bilo malo čudno, ko te medicinska sestra snema, medtem ko se ukvarjaš z otrokom. Ko pa potem skupaj gledaš posnetke, je to nekaj povsem drugega. Zdi se mi, da sva se z mojo malo deklico bolj povezali. Zdaj lahko v trenutkih z njo resnično uživam.«

(Thuiszorg midden-limburg, 2007)

1. DRUŽINA

Primarna družina je za posameznika ena od najpomembnejših družbenih skupin v njegovem življenju. Je prvi socialni sistem, ki novorojenega otroka pripravlja na življenje v zunanjem svetu. Ta se skozi proces socializacije uči družbeno sprejemljivih vedenjskih vzorcev ter »jezika svoje družbe« (Haralambos, 1999, str. 330). S pomočjo verbalne in neverbalne komunikacije ter posnemanja zgledov pomembnih drugih, se spoznava s pravili, navadami in običaji družbe, v kateri živi, se vanjo vključuje, jo sprejema in se ji prilagaja. Znanje in veščine, pridobljene v prvih, najbolj intenzivnih letih njegovega razvoja, ga bodo najbolj zaznamovale in zatorej spremljale celo življenje (prav tam).

Ravno zato je izrednega pomena način interakcije in komunikacije, ki so ga otroci deležni v svojih družinah. Primerna socialna izmenjava, ki poteka preko komunikacijske transakcije, je namreč ključnega pomena za izgradnjo zdrave psihične strukture vsakega posameznika (Kobolt, 2001, str. 240). Dokazano je, da slabše socialne kompetence in razvojno-socialni primanjkljaje, ki se pri otrocih, mladostnikih in odraslih odražajo v težavah v socialni integraciji, lahko povežemo s komunikacijskimi težavami v njihovih primarnih vzgojnih

okoljih, pri čemer imata pomembno vlogo komunikacija in socialna izmenjava med starši in otroci (Kobolt po Scherer, 2001, str. 241).

1.1 Večproblemske družine

Vsaka družina se sooča s svojimi prednostmi in slabostmi ter različnimi težavami. Starši stalno lovijo ravnotežje z usklajevanjem med starševskimi, partnerskimi, službenimi in individualnimi obveznostmi, kar vpliva na stanje v družini. Kaj hitro se zgodi, da družinsko življenje pretrese še kak drug stresni dejavnik, kot na primer izguba zaposlitve enega ali obeh staršev, dolgotrajna bolezen družinskega člana, odvisnost ali nasilje. Tudi neskladja v komunikaciji, nesoglasja ali odtujenost lahko izrazito poslabšajo že tako napeto stanje.

Pri vzgoji otrok se starši soočajo z otrokovo upornostjo in neubogljivostjo, kar je do neke mere povsem običajen odziv otrok na socializacijske procese in mehanizme, saj kaže na razvoj težnje po neodvisnosti in avtonomiji. Po drugi strani pa lahko te vzgojne dileme kar zlahka prerastejo v vzgojne težave, ki jim starši sami niso kos. Pri tem gre lahko za splet neugodnih okoliščin, na primer porušeni družinskih odnosov, neugodnega sklopa temperamentnih značilnosti ali podedovanih lastnosti otroka, za neskladje med otrokovim temperamentom in njegovimi sposobnostmi na eni strani, ter pričakovanji, zahtevami, normami in načinom življenja staršev na drugi strani, ter mnoge druge vzroke, ki pri otrocih lahko vodijo do pojava čustvenih in vedenjskih težav (Kobolt, 2002, str. 187, 188). Njihov pojav pri otrocih je še posebej značilen za družine, kjer so starši »preobremenjeni z lastnimi partnerskimi, čustvenimi, delovnimi, socialnimi ali materialnimi problemi, ali tem, da so v svoji starševski vlogi negotovi in nestabilni« (prav tam), ter zato ne zmorejo zadostiti otrokovim razvojnim potrebam. Taki otroci postanejo nemogoči in nevodljivi, starši pa se ob njih počutijo negotove, nemočne in nekompetentne za reševanje nastale vzgojne situacije. Iz nastale situacije sami ne vidijo izhoda ter čutijo, da so njihovi trudi in naporji zaman. Takrat je potrebno, da v mrežo stisk, napetosti in konfliktov med starši na eni strani in otrokom (oziroma otroci) na drugi strani, poseže strokovnjak. Pogosta praksa je, da so otroci, ki so kot posledice razmer v družini postali agresivni in težko vodljivi, kot drastičen ukrep nameščeni v zavode in ustanove, ki v celoti prevzamejo skrb zanje in za njihov nadaljnji razvoj (Rankelj, 2000, str. 158).

Izraz *večproblemske družine* (Kobolt, 2002, str. 187) ali *družine s kompleksnimi problemi* (Rankelj, 2000, str. 158) se nanaša na družine, pri katerih so odnosi obteženi z različnimi in dolgotrajnimi problemi, kjer so otroci izpostavljeni mnogim stresnim dejavnikom, med katerimi prevladujejo pogosta menjava okolja, dolgotrajne partnerske težave staršev, katerim ponavadi sledi razveza zakonske zveze, lahko se soočajo tudi s problemi odvisnosti, v vzgojni naravnosti pa prevladujeta bodisi premehka ali pretrda vzgoja (Kobolt, 2002, str. 187). Tveganje pa ne izvira samo iz okolja temveč tudi iz otroka samega, in sicer iz značilnosti njegovega temperamenta, nevrofizioloških komponent, morebitnega sindroma hiperaktivnosti, izrazite neritmičnosti in nepredvidljivosti, ter morebitnih učnih težav, čemur sledijo težave v šoli, kar onemogoča otrokovo uspešno integracijo v šolski prostor. Dolgotrajna šolska neuspešnost se namreč izkaže kot močan dejavnik tveganja za nastanek vedenjskih težav (prav tam).

Na Nizozemskem so pred leti razvili metodo, ki z uporabo video kamere in s pomočjo analize videoposnetkov uči družinske člane principov dobre komunikacije. Njen osrednji cilj je izboljšati komunikacijo med starši in otroki ter s tem preprečiti morebitno izločitev otroka z izrazitimi adaptacijskimi in integracijskimi težavami iz družine (Kobolt, 2001, str 241). Metoda pa ni primerna le za starejše otroke, temveč tudi za otroke mlajše od pet let. S pomočjo videa se metoda lahko dobro osredotoči na sredstva sporazumevanja malčkov – neverbalno komunikacijo in s tem pri starših ozavešča njihove poskuse komuniciranja in vzpostavljanja kontaktov (Häggman-Laitila, 2003). Z zgodnjim prepoznavanjem opozorilnih znakov v otrokovem vedenju lahko težave preprečimo še preden se te uspejo preleviti v resen vzgojni problem in morebitne kasnejše čustvene in vedenjske težave (prav tam).

2. VIDEO-HOMETRAINING:

Slika 1: Video-hometrainer snema dogajanje med družinsko aktivnostjo

Video-hometraining je kratkotrajna, intenzivna oblika pomoči družinam, ki je usmerjena na izboljšanje težav komunikacije v družini, in temelji na prvinah bazične komunikacije (Dekker in Biemans, 1994). S pomočjo uporabe videa in analize videoposnetkov nudi pomoč pri vzgajanju in podporo pri reševanju nastale težavne družinske situacije. Je pedagoško-terapevtski pristop, ki se osredotoča na skupino oz. družino, iz katere posameznik izhaja, in ne le na posameznika samega. Njena prednost je, da se nudi in izvaja na domu, od koder težave

izvirajo, torej v naravnem okolju družine (prav tam). Video-hometrainer - oseba, ki video-hometraining izvaja, pri svojem delu izhaja iz trenutne družinske situacije in okoliščin, ter pri tem išče pozitivne točke, da bi družino opolnomočil in aktiviral ter ji s tem vrnil možnost, da se naprej sama razvija (Hottinga, 2003).

Metoda se je razvila leta 1980 na Nizozemskem, v provinci Limburg, ter se od tam razširila v druge države sveta (Dekker in Biemans, 1994, Wels, 2001). Kar globalno razumemo kot video-hometraining je v različnih deželah različno poimenovano. Tako v strokovni literaturi naletimo tudi na imena Orion metoda, metoda SPIN ali, okrajšano, kar VHT, ime, ki ga bom pri pisanju tudi sama večkrat uporabila (prav tam). V slovenski literaturi Koboltova (Kobolt, 2001, str. 241) uporabi opisno ime za tovrstno metodo, in sicer »komunikacijski trening v družinskem okolju s pomočjo analize videoposnetkov«.

2.1 Zgodovina video-hometraininga

Video-hometraining se je konec sedemdesetih let prejšnjega stoletja razvil v dnevno-rezidenčni ustanovi, imenovani Widdonck, za otroke in mladostnike z motnjami v čustvenem razvoju v Roggelu, na Nizozemskem (van der Meulen in Elzinga-Westerveld, 1998, str. 28). Načela interakcijske analize, na katerih VHT temelji, je formuliral Harrie Biemans, v sliko pa jih je prenesla Saskia van Rees (Loeffen in Pasveer, 2004, str. 57). S pomočjo teh načel - osnovnih principov dobre komunikacije, hometrainer spodbuja dobro komunikacijo med družinskimi člani (Dekker in Biemans, 1994).

Prvi namen je bil s pomočjo video posnetkov omogočiti vpogled v interakcijo med vzgojitelji in mladostniki skozi njihovo telesno držo. Kaj kmalu so metodo prenesli v pristop vodenja staršev pri njihovi vzgoji, pri čemer so za učne modele uporabili vzgojitelje. To je imelo še več učinka in je predstavljalo pomembno odkritje – da se družinam lahko pomaga s pomočjo gledanja posnetkov komunikacije med starši in otroci v vsakdanjih življenjskih situacijah. Tovrstno metodo so poimenovali Orion metoda (van der Meulen in Elzinga-Westerveld, 1998, str. 29).

Pristop so kasneje sistematizirali, mu dali novo obliko in ime ter tako zastavili temelje novi metodi pomoči družinam v stiski, ki jo danes poznamo pod imenom video-hometraining

(Dekker et al, 2004, str. 17), pri čemer sta si obe imeni, tako Orion kot VHT, zamenljivi. Nekateri avtorji menijo, da med njima ni popolnoma nobene razlike (van der Meulen in Elzinga-Westerveld, 1998, str. 29).

Konec osemdesetih let so bili uspešno izvedeni prvi poskusni projekti na področju video-hometraininga, metoda pa se je med leti 1987 in 1997 še naprej uspešno razvijala pod okriljem združenja SPIN (Stichting Promotie Intensieve Thuisbehandeling Nederland), inštituta, ki se ukvarja z nudenjem intenzivne pomoči mladim na domu. Leta 1997 je združenje AIT (Associatie Intensieve Thuisbehandeling) prevzelo njegovo vlogo in od tedaj naprej skrbi za nadzor nad kvaliteto izvajanja, izobraževanja in nadaljnjega razvoja na področju VHT-ja (Loeffen in Pasveer, 2004, str. 57).

Med leti 1980 in 1990 se je video-hometraining razširil s področja družinske sfere tudi na področja zdravstva in ambulantne oskrbe, na področje dela z ljudmi s posebnimi potrebami in področji vzgojno-varstvenih ustanov ter oskrbe na domu (Dekker, 2004). Znotraj združenja AIT je tako leta 2004 delovalo štirinajst velikih organizacij (in znotraj njih še številne manjše), ki so pri svojem delu uporabljale metode video-hometraininga (Loeffen in Pasveer, 2004, str. 57), po podatkih za leto 2012 pa jih je kar enaindvajset (AIT: over de AIT, 2012). Te delujejo na področju pomoči pri vzgojnih težavah in spremljanju otrok in mladostnikov v razvoju, ter prihajajo s področja zdravstvene nege in oskrbe na domu, socialnega dela in socialne pedagogike, področja dela z osebami s posebnimi potrebami (hendikepiranimi), posvojitvenimi postopki, ... (prav tam).

2.2 Okoliščine, ki so botrovale nastanku VHT

Splet okoliščin v takratni pedagoški praksi je povzročil oziranje za novimi metodami, ki bi ustrezno podprle prizadevanja strokovnjakov za pomoč večproblemskim družinam. VHT je bil sprva le intuitivni odziv strokovnjakov v Widdoncku, ki so se trudili izboljšati terapevtsko sfero v zavodu, tako da se je teorija pravzaprav razvila iz prakse in ne obratno, kot je bolj običajno (Hermans, 2005, str. 63).

K večji dovzetnosti in odprtosti za nove predloge na področju obravnave otrok s težavami v socialni integraciji so zagotovo pripomogle tudi številne kritike, ki jih je bila takratna

pedagoška praksa deležna. Izkazalo se je namreč, da se vedenjski vzorci otrok (in njihovih staršev), po odpustu iz obravnave znotraj ustanove kljub nekaterim opaznim spremembam niso bistveno spremenili. Težave so se kaj hitro ponovile, uporabniki so se vrnil k starim vzorcem delovanja, otroci pa so bili nato v večini primerov odvzeti od staršev. Zdelo se je, da vložen trud ne pokaže primernih rezultatov, zato se je pojavljalo vprašanje kako smiselno je otroke odvzeti od doma, ter pomoč njim in njihovim staršem nuditi ločeno (Dekker in Biemans, 1994, str. 31). Stanje je klicalo po izboljšavah in odpiralo pot novim vizijam časa.

Poleg tega je nastanku video-hometraininga kot standardizirane metode pripomoglo dejstvo, da je bilo v tistem času na Nizozemskem posredovanje pomoči staršem, ki so se soočali z vzgojnimi težavami, vse preveč prepuščeno naključjem. Zelo odvisno je namreč bilo od dostopnosti informacij v posamezni regiji, centru ali zavodu, od koder je uporabnik prihajal ter od tega, kam se je po pomoč obrnil. Stroka si je zaradi tega na tem področju prizadevala za standardizacijo – vsem iskalcem pomoči so želeli omogočiti enake možnosti dostopanja in pridobitve virov pomoči, ki so na voljo, na glede na to, kako blizu od centrov za pomoč uporabnik živi, oziroma kam se je obrnil po pomoč (Dekker in Biemans, 1994 str. 32).

Video-hometraining v obliki, kot jo poznamo danes, tudi prav gotovo ne bi obstajal brez razvoja videa in snemalnih naprav v tistem času. Možnost video snemanja s pomočjo kamere se je, kot sodobni tehnični medij, na trgu pojavila konec leta 1986, kar je omogočilo, da je (posneta) socialna resničnost postala objektivna. »Resnica je taka, kot jo vidiš na posnetku«, kar je predstavljalo spopad z resničnostjo tako za starše, kot za hometrainerja, zapiše Dekker (Dekker in Biemans, 1994, str. 13). Video kamera je tako postala osrednji in ključni pripomoček metode video-home traininga. Z njeno pomočjo se družinskim članom nastavi zrcalo, v katerem se vidijo skozi oči opazovalca. Njihove lastne interakcije so tako veliko bolj jasne in razvidne, kar omogoča uvid v nastale težave, kar je ključnega pomena za doseganje sprememb v vedenju staršev in odpira pot samo-spremembam (Häggman-Laitila et. al, 2003).

Prvi hometrainerji (začetniki) so 1. januarja leta 1987 pri svojem delu prvič uporabili video kamero in s tem možnost gledanja v preteklosti posnetega video materiala, kar je takrat predstavljalo velikansko spremembo v načinu dela. Posnet material so si nato ogledali skupaj z izkušenim hometrainerjem, pri čemer so iskali pozitivne elemente v interakciji, ter na podlagi teh elementov sestavili načrt za opolnomočenje dotične družine (Wells, 2001).

2.3 Teoretske zasnove video-hometraininga

Video-hometraining temelji na sistemskih spoznanjih Trevarthena o lastnostih komunikacije med starši, zlasti materjo, in otrokom v najzgodnejših razvojnih obdobjih ter dinamskih spoznanjih o družinski komunikaciji in pomenu dobre komunikacije za odnose v družini (Kobolt, 2001, str. 243).

Pomembna podlaga metodi so bila tudi nova spoznanja s področja razvojne psihologije, kjer je bilo dokazano, da jasni odgovori staršev na pobude otrok omogočajo, da otrok napreduje v socialnem razvoju ter razvije kompetentno socialno vedenje (Kobolt, 2001, str. 243). Raziskovanja v psihiatriji so stroko spodbudila k poudarjanju dobrega in spontanega primarnega stika med starši in otroci, od koder prihajajo pravila interakcije ter mikroanaliza komunikacijskih posnetkov. Svoje so doprinesla tudi spoznanja teorije o socialnem učenju, ki poudarja pomembnost pozitivnih spodbud za razvoj otrokovih vedenjskih strategij, ter tako imenovani emancipatorni pedagoški pristop, ki spodbuja posameznikovo sposobnost učenja in vzpodbujanja lastnih zmogljivosti v obdobju celega življenja (prav tam).

2.3.1 Sistemska teorija

Osnove sistemske (celostne) teorije je formuliral Ludwig von Bertalanffy okrog leta 1950, da bi razložil delovanje bioloških, psihičnih in socialnih sistemov. Bil je pobudnik razmišljanja in nekaterih osnovnih postulatov sistemske teorije - da je celota več kot le vsota posameznih delov in da so pravi sistemi odprti, njihove meje fleksibilne, da vzajemno vplivajo na okolje ter se tako stalno spreminjajo in razvijajo (Heylighen in Joslyn, 1992). Na ljudi se gleda kot na pripadnike različnih sistemov, na primer družinskega, šolskega, institucijskega itd., kjer ti skupaj živijo in delajo ter tako drug na drugega vplivajo (Loeffen in Pasveer, 2004). Na posameznika se gleda kontekstualno – zanima nas njegovo ozadje in sistemi, v katere je vpet, da uvidimo, kateri so tisti, ki imajo nanj največji vpliv, ter jih poskušamo pritegniti v proces obravnave. V družinskem sistemu se gleda interakcijske vzorce – podsisteme, hierarhijo, koalicije odnosov ipd. Močnejša kot je vključenost posameznika v družino, tem večji vpliv ima družina na posameznika. Ta spoznanja so vodila k spoznanju, da otrokom s čustvenimi, vedenjskimi in socialnimi težavami ni mogoče učinkovito nuditi pomoči brez prisotnosti njihovih staršev v procesu obravnave, kar je pomenilo velik preobrat v pedagoški znanosti takratnega časa (prav tam).

Družina je s stališča systemskega razmišljanja vitalna in stalno napredujoča interakcija med družinskimi člani, kjer zaradi vzajemnega odnosa in medsebojne relacije velja, da spremembe in stres, ki zadevajo enega člana, pomembno vplivajo na vse preostale člane družine. Družina se obnaša kot sistem, kjer posamezen del sistema (posameznik), vpliva na delovanje celotnega sistema - cele družine in obratno (Dekker in Biemans, 1994, str. 31). Spremembam znotraj družine se bo tako najbolj uspela prilagoditi družina, ki zdravo deluje in ki bo v situaciji primerno razvila svojo komunikacijo in se tako med seboj še bolj povezala ter razvila svojo kohezivnost. Stresu in travmi pa se bo, temu nasprotno, težko prilagodila družina, kjer so njeni člani distancirani drug od drugega, kjer so meje in omejitve znotraj družine toge ali pomanjkljive, in če obstaja pomanjkanje komunikacije med družinskimi člani (Kristančič, 1995, str. 139).

2.3.2 Teorija komunikacije

Poleg systemske teorije je na razvoj današnje podobe video-hometraininga pomembno vplivala komunikacijska teorija. Jedro komunikacijske teorije je zasnoval C. Trevarthen, poleg njega pa je k novim spoznanjem pripomoglo raziskovalno delo H. in M. Papouseka ter drugih (Dekker in Biemans, 1994, str. 33).

Trevarthen je pri svojem raziskovanju opazoval spontane odnose med materami in njihovimi dva do tri tedne starimi novorojenčki. Ugotovil je, da, v relaciji mati-otrok, majhni otroci že zelo zgodaj začnejo komunicirati z materjo s pomočjo izrazne govorice telesa, pri čemer materi sporočajo svoja čustva in počutja. Mehanizem, s katerim otroci že od rojstva dalje dajejo pobude za vzpostavitev stika s starši, je prirojen in se odraža v vzpostavljanju očesnega stika, stegovanju ročic proti staršem, obračanju v smeri materinega glasu, poskusih dotikanja in subtilnih gibih (Dekker in Biemans po Trevarthen, 1994, str. 35; Eliëns, 2005, str. 143). Otrok in oče ali mati se pri tem stalno izmenjujeta v dajanju in sprejemanju pozornosti in iniciativ. Doživljanje pozitivnih izkušenj pri njihovem prejemanju med njima ustvarja sproščeno pozornost, zaradi česar se je otrok pripravljen učiti novih stvari in se na ta način tako psihično kot socialno razvijati. Pri tem je, za prepoznavanju otrokovih pobud in želja po kontaktu, aktivna vloga staršev bistvenega pomena (Baartman, 1991, str. 43).

2.3.3 Bazična komunikacija – temelj uspešne komunikacije

Načela bazične (osnovne) komunikacije, so osnova video-hometraininga. Harrie Biemans je spoznanja Trevarthena in drugih prenesel in pretvoril pri razvijanju temeljev teorije video-hometraininga pri delu z družinami s težavami v komunikaciji. Ta so prispevala k boljšemu razumevanju interakcije med otroki in njihovimi starši. Dokazano je bilo, da v družinah, kjer starši delujejo po načelih bazične komunikacije, prihaja do izboljšanja komunikacije in prav tako do spontanah sprememb na drugih področjih družinskega delovanja (Dekker in Biemans, 1994, str. 64).

Otroci s pomočjo govornice telesa že zelo zgodaj pričnejo komunicirati s starši, predvsem z materjo. V svojem početju so spontani, dinamični in aktivni in v komunikaciji uživajo, če jih starši opazijo in se nanje odzovejo. Poglavitni pogoj za dobro komunikacijo med njimi je, da starši otrokovo iniciativo prepoznajo, jo sprejmejo in se nanjo na verbalen (ali neverbalen) način odzovejo (Kobolt, 2001, str. 242-244). Nasprotno so starši v svoji vlogi neuspešni, če ne uspejo prepoznati otrokovih pobud in želja po komunikaciji, se nanje ne odzovejo ali pa so v svojih odzivih neustrezni. Za izboljšanje razmer morajo ti prekiniti neustrezne komunikacijske vzorce in jih nadomestiti z elementi, ki vodijo do pozitivne medosebne izmenjave (Kobolt, 2001, str. 242-245).

Sledenje spodaj naštetim načelom pripomore k dobri komunikaciji, ki je poglavitna za razvoj odnosov v družini, kot za otrokov razvoj. Med starši in otroci gre namreč za *»komplementaren komunikacijski in interakcijski odnos, v katerem so starši tisti, ki vodijo, usmerjajo, podpirajo, posebej če gre za mlajše otroke. Skladno z otrokovim odraščanjem pa se mora komunikacija spreminjati in pomembnejši postaja simetrični odnos med starši in mladostnikom«*. (Kobolt, 2001, str. 245)

Načela za doseganje dobre komunikacije med starši in otroci so (Kobolt po Biemans, 1990, str. 121-126):

- **vzpostaviti stik z otrokom**, se z obrazom obrniti k njemu in vzpostaviti očesni stik, lahko tudi s pomočjo giba ali dotika, govornice telesa, obrazne mimike ali tona glasu;
- **potrditi in poimenovati** je potrebno otrokovo izražanje, sporočanja ali njegove želje, da ohranimo njegovo pozornost in vzpostavimo pozitivni komunikacijski krog;

- pomembno je pozitivno **sprejeti otrokove iniciative** z uporabo preproste besede »ja« ali ponovitvijo njegovih besed. Pri mlajših otrocih, ki še ne govorijo, njihove pobude najprej sprejmemo neverbalno, nato pa jih potrdimo še z besedami ter tako spodbujamo otrokov govorni razvoj;
- omogočanje **izmenjevanja pobud** pri komuniciranju – pomembno je, da ne spregledamo potreb posameznega otroka in najdemo ravnotežje med zadovoljevanjem potreb vseh prisotnih;
- ena izmed starševskih nalog je tudi **pozitivno vodenje** – njen namen je otroka vpeljati v konstruktivno dejavnost, ga pri tem voditi, po potrebi nuditi pomoč in obvarovati pred nevarnostjo;
- **nasprotujoča mnenja in konflikte** je potrebno **reševati s pogajanjem**; otrokom moramo dopustiti, da izrazijo lastno mnenje, nasprotujoča mnenja in želje pa usklajujemo z vodenjem razgovora (ne z ukazovanjem), pri čemer jasno izrazimo tudi svoje želje, pričakovanja in potrebe ter se nato skupaj dogovorimo o rešitvi konflikta

Neuspešna komunikacija med starši in otroki pogosto kaže znamenja pomanjkanja zgoraj naštetih načel. Do konflikta pogosto vodijo tudi negativne reakcije (tako verbalne kot neverbalne) bodisi staršev ali otrok, pri čemer gre za pogosto prekinjanje komunikacije s tako imenovanimi "ne" sporočili. Ti se kažejo v umikih pogleda ali obračanju vstran, neprijaznem tonu glasu, spremenjenem in manj prijaznem izrazu obraza, ugasnjenem nasmehu, nastanku tišine ali kričanju. Kadar v komunikaciji prevladajo omenjeni elementi, to vodi v izgubo kontakta med starši in otroki (Kobolt, 2001, str. 247).

2.4 Cilj, namen in ciljna skupina

Namen video-hometraininga je skozi komunikacijski trening izboljšati kontakt med otrokom in starši, družini pomagati razviti manjkajoče starševske spretnosti ter ji s tem omogočiti ponovno aktiviranje (Šolar in Rozman, 1999, str. 195).

Institucije in organizacije VHT velikokrat uporabljajo kot dobrodošle dopolnitve že obstoječe obravnave, zlasti pri nekaterih skupinah, kjer običajne (verbalne) metode ne dosežejo

posebnega uspeha, npr. pri hiperaktivnih in avtističnih otrocih, pri starših s psihiatričnimi težavami, starših, ki so verbalno ovirani, starših, ki sami kot otroci niso imeli veliko socialnih stikov s svojimi starši, itd. (Dekker in Biemans, 1994, str. 239).

Video-hotrainer poskuša pri starših ozavestiti stvari in akcije, ki so dobre in pozitivne, namesto, da bi se usmerjal na probleme. Ne želi vpogleda v problem, ponuditi želi sredstva za izboljšanje komunikacijskih veščin, ki bodo pozitivno vplivale na vzgojno situacijo v družini. Njegov cilj je preprečiti nadaljnjo eskalacijo slabih razmer ter aktivirati družino, da si pomaga sama, zato da bodo nadaljnji posegi v družino s strani institucij čim manjši (Ravelli in Steffen, 1999). Med analizo videoposnetkov skupaj z družino želi homotrainer dati povratno informacijo ter ponuditi pozitivno alternativo za izboljšanje komunikacijskih veščin, ki niso ustrezne in potrebujejo izboljšanje (prav tam). Pri tem svojih nasvetov ne izreče, temveč le prikaže na videoposnetku, tako, da starši najprej zaslutijo, nato pa se tudi zavedo, kaj jim je homotrainer želel sporočiti (Rankelj, 2000, str. 164, 165). Rešitev se poišče na podlagi konkretnih situacij, v katerih je odnos staršev in otroka pod drobnogledom.

Namen metode je s posredovanjem stabilizirati nastalo situacijo, starše opolnomočiti, jih opozoriti na njihove močne vzgojne točke ter tako obnoviti njihove obstoječe vire moči za uporabo v vzgojne namene (Häggman-Laitila et. al, 2003). Starši v svojem vzgajanju postanejo bolj zavestni in svoje odgovornosti vzamejo bolj resno (Durinck in Racquet, 2003).

Metoda staršem nudi podporo in stremi k ponovni vzpostavitvi stika med družinskimi člani. V procesu tako starši ponovno začnejo zaupati vase in v svojo vzgojno moč, kar pripomore k stabilizaciji odnosov med družinskimi člani, počutijo se dovolj kompetentne, da zopet prevzamejo svojo starševsko vlogo. Situacija se s tem pomembno izboljša in v družino se vrne blagostanje (Häggman-Laitila et. al, 2003).

Skozi proces opolnomočenja se staršem vrača moč in vera v lastno zmožnost, potrebno se je osredotočiti na vedenje, ki je pozitivno, njihove vire, in ga hvaliti, napak pa ne grajati in jih poskušati odpraviti (Muris, P. et al., 1994). Razlog za uspešnost tega pristopa tiči v posameznikovi izkušnji, da je v nečem dober, kar ga naredi samozavestnejšega tudi v njegovi zmožnosti, da problem premosti z aktivnostjo, in ne nasprotno - pasivnostjo. Avtorji ugotavljajo, da je v preteklosti vse prevečkrat prišlo do obravnave, ki se je osredotočala na

primanjkljaje in ne močne točke, kar je družin moč odvzelo in ne dalo (Häggman-Laitila et. al, 2003).

Po raziskovanjih Eliënsove (2005) je metoda video-hometraininga še posebno primerna za odkrivanje zgodnjih znakov vzgojnih problemov, ki se velikokrat odražajo že pri dojenčkih, in sicer v jokavosti otroka, slabi ješčnosti, nesledenju dogajanja pri obedovanju (oz. motnjah prehranjevanja), težavah s spanjem, pogostih vedenjskih izpadih in neposlušnosti, pa tudi pri starševskem nerazumevanju otrokovega vedenja in njihovi zaskrbljenosti okrog slednjega (Eliëns, 2005). Metoda VHT je del pomoči (mladim) družinam, ki potrebujejo pomoč pri obvladovanju nastale situacije in kjer se starši pri vzgajanju otrok počutijo nemočne in jih pogosto preveva občutek, da so s svojimi vzgojnimi problemi prepuščeni samim sebi. Socialno-pedagoška pomoč in podpora se tako na Nizozemskem staršem nudita že na samem začetku, ko se starši (še) začenjajo soočati z vzgojnimi vprašanji svojega hitro odraščajočega dojenčka ali malčka in še preden se porajajoča vzgojna vprašanja ali težave prelevijo v težje rešljive vzgojne probleme (prav tam).

2.5 Postopek video-hometraininga

Video-hometraining poteka v treh glavnih korakih (Baartman, 1991):

- 1.: snemanje družinske aktivnosti s pomočjo video kamere;
- 2.: analize interakcije (ki jo opravi video-hometrainer);
- 3.: ter povratna informacija o izbranih ključnih posnetkih.

Sledi sestava programskega načrta na podlagi pridobljenih informacij iz prvega srečanja in video analize.

Programski načrt vsebuje informacije s petih sklopov (Dekker in Biemans, 1994, str. 33):

- sklop 1: bazična komunikacija v družini;
- sklop 2: vsakodnevno življenje družine;
- sklop 3: razvoj otroka;

- sklop 4: razvoj staršev;
- sklop 5: funkcioniranje družine znotraj družbe.

Znotraj vsakega izmed teh področij se v programskem načrtu zapiše kakšno stanje v družini prevladuje, kateri zaščitni dejavniki (s pozitivnim vplivom) so pri tem prisotni, in kateri dejavniki tveganja (z negativnim vplivom). Znotraj načrta se nato zastavijo uresničljivi cilji z ozirom na omenjene dejavnike (prav tam).

2.5.1 Prvo srečanje

Hometrainer s starši največkrat najprej vzpostavi telefonski stik in se dogovori za srečanje v času, ko se lahko pogovori tudi le s starši, na primer tik preden se otroci vrnejo iz šole (Dekker in Biemans, 1994, str. 133). Pred prvim prihodom v družino dobi video-hometrainer le malo podatkov o družini, z namenom, da ne pridobi nepotrebnih balastnih informacij, ki bi ga ovirale pri iskanju pozitivnih elementov v družinski interakciji (Dekker in Biemans, 1994, str. 131).

Pri prihodu v družino hometrainer vedno najprej preveri informacije, ki jih starši in otroci o namenu in načinu dela s pomočjo video-hometraininga imajo. Najprej jim razloži kako bo kamero pri delu uporabil, nato pa jim to še pokaže tako, da naredi nekaj uvodnih posnetkov dogajanja v družini. Njegov namen je staršem in otrokom približati način dela s kamero ter jim omogočiti izkušnjo snemanja dogajanja v njihovi družini. Člani se tako privadijo na kamero in dobijo občutek, kako bodo potekala prihodnja snemanja. Pogosto jim, za dodatno pojasnitev in predstavo, predvaja še demonstracijski posnetek o video-hometrainingu, ki ga je izdalo združenje SPIN (Hottinga, 2003, str. 114).

Med predvajanjem demonstracijskega posnetka se namenoma uporabi terminologija, ki sodi k video-hometrainingu, kot na primer vzpostavljanje stika, kontaktna inciativa, potrditev kontakta, menjavanje vrstnega reda ipd. Pri tem poskrbi, da vsi razumejo vsebino pogovora ter temu primerno prilagodi tudi stopnjo jezika, ki ga uporablja (Dekker in Biemans, 1994, str. 133). Na koncu uvodnega srečanja starše povpraša o njihovih željah in pričakovanjih, dogovori pa se za naslednji sestanek in o pogostosti njegovih obiskov, ki lahko variirajo od srečanj vsak drugi dan, enkrat ali dvakrat na teden, ali pa le enkrat na vsaka dva tedna.

Najpogosteje se izvajajo tedenski obiski, pri katerih se izmenjavajo srečanja, kjer se material posname in srečanja, kjer hometrainer družini predvaja izbrane posnetke (prav tam).

Predpogoj za začetek video-hometraininga je privolitev staršev. Pri tem je potrebno poudariti, da so vsi video posnetki, posneti v času video-hometraininga, v lasti družine – z upoštevanjem etičnega načela o zaupnosti (Dekker in Biemans, 1994, Šolar in Rozman, 1999, str. 198).

2.5.2 Potek video snemanja in prihodnjih srečanj

Družino se snema pri interakcijah, kjer imajo družinski člani med seboj intenzivne kontakte, kot naprimer prihod otrok iz šole, skupen obed ali priprave na večerno spanje (Hellinckx, 1998). Hometrainer se s starši dogovori katera situacija bo primerna za snemanje. Pomembno se je namreč izogibati situacijam, ki so izredno konfliktno in ki jih družina sama še ni zmožna uspešno razrešiti. Najprej je potrebno razbrati kako komunikacija med člani poteka v mirnem obdobju, saj ta dopušča mnogo več možnosti za rast in razvoj ter podlage za iskanje elementov uspešne komunikacije. Velikokrat se izkaže, da si starši želijo, da se video-homotrainer osredotoči na situacije, ki so najbolj sporne, kar pa bi bilo povsem neprimerno za začetno učenje (Dekker in Biemans, 1994, str. 131-133).

Homotrainer na videu zabeleži približno desetminutno dogajanje ene izmed družinskih aktivnosti, pri čemer lahko kamero namesti na stativ in se sam aktivno vključi v dogajanje, ali pa kamero namesti na statično mesto in za njo stoji (Wels, 2001). Neizkušeni hometrainerji bodo imeli sprva težave snemati in se hkrati vključevati dogajanje saj so močno skoncentrirani na postopek snemanja. Izkušenejši strokovnjak se bo v času snemanja s predlogi in opazkami vključil v dogajanje ter poskušal starše podpreti v njihovi aktivni vlogi. Pri tem je pomembno, da se snemanje med hometrainerjevi poskusi vključitve ne prekine, saj bi se s tem onemogočila kasnejša supervizija hometrainerjevega dela. Pomembno je, da je na video posnetku zabeleženo tudi vsako njegovo ravnanje, ki bi ob pomoči video-homotrainerja supervizorja lahko bila izkoriščena za dodatno napredovanje pri delu (Dekker in Biemans, 1994).

Za potrebe video-hometraininga ni bistveno zabeležiti čim več materiala, da ne bi česa zamudili, kot bi si začetniki pogosto mislili. Zadostuje deset do petnajst minut posnetega dogajanja interakcije med družinskimi člani, ki poteka po ustaljenih vzorcih (zato za

snemanje uporabimo vsakodnevne aktivnosti). Pri tem vsebina ni toliko pomembna kot je pomemben način komunikacije – specifični elementi bazične komunikacije, npr. obrazna mimika, kdo je dajal pobude, kdo jih je povzegal, so se govorci izmenjevali pri govorjenju, je bil pri tem kdo izključen, so starši prevzemali aktivno vlogo, so otroci kazali iniciativnost, se je pozornost namenjala reševanju konfliktov itd. (Dekker in Biemans, 1994, str. 12 in 13).

Ob zaključku vsakega srečanja hometrainer poskrbi, da se spregovori o vseh temah, ki so se med pogovorom pojavile in ki bi lahko pomembno vplivale na rast in razvoj družine v njihovih komunikacijskih veščinah. Povpraša po znanju, ki so ga starši pridobili od zadnjega obiska, s čimer lažje oceni njihov napredek (tudi ti pogovori se snemajo za namene interaktivne analize s supervizorjem).

Pred odhodom se hometrainer dogovori, oz. le ponovi skupni dogovor za prihodnji obisk, in preden odide namerno poskrbi, da se ustrezno poslovil od vseh družinskih članov. S tem daje dober zgled staršem, ki (v večini) nimajo razvitih primernih poslovilnih in pozdravnih ritualov, ki bi jih prenesli na svoje otroke (Dekker in Biemans, 1994, str. 131-133).

2.5.3 Analiza interakcij

Pri analiziranju videoposnetkov hometrainer sledi načelom interaktivne analize – analize osnovnih principov dobre komunikacije (Dekker in Biemans, 1994). Ta poteka na dveh stopnjah, in sicer v razmerju do družine, v kateri se VHT izvaja, ter v razmerju do supervizorja, ki spremlja hometrainerjevo delo z družino (Wells, 2001, str 46).

Supervizor je tisti, ki spremlja video-hometrainerja pri njegovih pripravah in analizi videoposnetkov ter pripravah programskega načrta, pri tem pa skrbi, da se ta ne ujame v kakšno zanko, in da se pri svojem delu stalno razvija in dozoreva (Rankelj, 2000, str. 165).

V odnosu do družine je, po eni posneti seriji odnosov oče/mati-otrok, kjer je hometrainer z video kamero spremljal družino med njenimi aktivnostmi, na vrsti analiza videoposnetkov. Pogovor s starši in (starejšimi) otroki navadno sledi v tednu po tem, ko je bil material posnet (Dekker in Biemans, 1994). Hometrainer si pripravljene posnetke vedno najprej ogleda sam, se predpripravi, in si jih šele nato ogleda skupaj z družino. Pri tem bo sam ali ob pomoči svojega supervizorja izbral izključno trenutke z dobrim kontaktom in dobro interakcijo, kjer so starši v svojem ravnanju najbolj uspešni in ki imajo za posledico otrokovo zaželjeno

vedenje (Wells, 2001, str. 46). Te bo zbral v približno desetminutno montažo, ki jo bo sprva prosto predvajal družinskim članom, nato pa jo ustavil na mestih, ki jih želi poudariti, brez ozira na to, za kako zanemarljiv čas se zaželjeno vedenje in odzivanje staršev (ali otrok) pojavi (Dekker in Biemans, 1994, str. 131-133). S pomočjo posebnih funkcij, ki jih video predvajanje omogoča, bo zaželjeno vedenje lahko še dodatno izpostavil. Na primer s pomočjo funkcij za počasno/hitro predvajanje slike, ustavitve slike, zamrznitev slike, predvajanje slike za sliko ipd. (Rankelj, 2000, str. 164). Podrobnosti, ki bi se tako pri predvajanju brez uporabe posebnih funkcij videa izmuznile nepoznavalskemu očesu, se tako ozavestijo (Hottinga, 2003, str. 116). »Ustavljanje slike na ključnih komunikacijskih sekvencah omogoča učenje in poglobljanje v dogajanja« zapiše tudi Koboltova (Kobolt, 2001, str., 249). Izkušnje namreč kažejo, da mnogi starši šele po skupnih analizah videoposnetkov prepoznajo elemente otrokovega vedenja, ki so jih prej spregledali, oziroma se na pobudo otroka niso odzvali (Kobolt, 2001, str. 249). Na podlagi uspelih kontaktnih momentov hometrainer staršem lahko pokaže kako prijetna izkušnje je, če ti sledijo pobudam svojih otrok. Starši se tako učijo s pomočjo lastnih izkušenj s svojimi otroci, kar gradi njihov odnos. Spoznajo, da izkoriščanje uspelih komunikacijskih trenutkov lahko vodi do povsem prijetnih pogovorov in v sproščeno vzdušje, česar niso vajeni (Hottinga, 2003, str. 116). Predvajanje trenutkov uspešne komunikacije tako lahko večkrat ponovimo, da staršem omogočimo, da vedno znova uživajo v uspelih momentih in ker jih pri tem prevevajo pozitivna čustva si bodo ti nove informacije lažje zapomnili (Dekker in Biemans, 1994).

Učenje na podlagi pozitivne povratne informacije ima večjo moč in hitrejši učinek. Starši se namreč zavedajo, da v svojem vzgajanju ne ravnajo pravilno, zato nima smisla tega še dodatno poudarjati. Osredotočanje na odlike, ki jih starši premorejo, pa ima za rezultat spreminjanje vedenjskih vzorcev (Hottinga, 2003, str. 115).

2.5.4 Zaključek video-hometraininga

Ena izmed nalog hometrainerja je, da družini pomaga izboljšati kontakte z drugimi instancami in institucijami, s katerimi ima družina opravka (zdravnikom, socialno službo, šolo, vrtcem, sodiščem). Tudi ti poskusi in srečanja se zabeležijo z video kamero in so lahko uporabljani za potrebe interaktivne analize. Hometrainer poskuša starše aktivirati in jih podpira v njihovi (uspešni) komunikaciji do uradnih oseb. Pomembno je, da ti pri tem sami vodijo pogovor in

svoje mnenje podajajo na družbeno sprejemljiv način. Po potrebi hometrainer tudi osebno pristopi k situaciji (a le s soglasjem staršev) in obrazloži nastalo situacijo, ter poskuša omiliti napete razmere (Dekker in Biemans, 1994, str. 137).

Hometrainer je zadolžen, da pomoč družini na način video-hometraininga konča ob primernem trenutku, in sicer takoj, ko so starši sposobni na primeren način in samostojno voditi interakcije v družini. Če bi hometrainer ostal v družini dlje, kot je potrebno, bi družino napravil odvisno od njegove pomoči, kar je povsem v nasprotju s cilji, ki si jih video-hometraining zastavi (Dekker in Biemans, 1994).

Večina družin je ob zadnjem obisku sposobnih samih nadaljevati, nekaj pa jih je, ki potrebujejo še nekoliko privajanja, da dodobra zaživijo z na novo pridobljenim znanjem. Hometrainer zato poskrbi, da morebitne druge vrste pomoči (metode ali institucije), ki jih družina prejema, ne spodkopavajo dela, doseženega s pomočjo video-hometraininga (Dekker in Biemans, 1994).

V zaključnem obisku hometrainer družinske člane nagovori in jim ponudi svojo nadaljno pomoč če in ko je to potrebno (še posebej pa ob rojstvu novega družinskega člana, otrokovem prehodu v novo razvojno fazo, ločitvi staršev, selitvi, bolezni v družini, smrti družinskega člana ipd.). Starše še pozove naj zopet zaprosijo za pomoč, ko jim grozi, da bi izgubili svojo kompetentnost. Njegov namen pri tem je, da se družinski člani zavedo, da jim je hometrainerjeva pomoč na voljo, tudi ko se video-hometraining zaključi ter da niso povsem prepuščeni samim sebi. Pretekle izkušnje namreč kažejo, da mora biti hometrainer družinam s kompleksnimi problemi dosegljiv dlje časa, četudi to pomeni en ali dva dodatna obiska v daljšem časovnem razmiku – samo toliko, da pri starših spet aktivira bazično komunikacijo (Dekker in Biemans, 1994, str. 143).

Koncu video-hometraininga sledijo še tako imenovani »follow-up« obiski, ki si običajno sledijo v razmiku pol, enega, in dveh let po prenehanju video-hometraininga (prav tam).

2.6 Potek izobraževanja za video-hometrainerja

Na Nizozemskem se zaposleni v sektorju za socialno varstvo od leta 1990 dalje lahko preko centra za Associatie Intensieve Thuisbehandel (AIT), ki združuje različne institucije s

področja varovanja zdravja otrok, mladine, starejših in ljudi s posebnimi potrebami, usposablja za licenciranega video-hometrainerja (Eliëns, 2005, str. 206).

Usposabljanje poteka v eni izmed omenjenih ustanov, vodi pa jo eden izmed AIT-jevih strokovnjakov z bogatimi izkušnjami v video-hometraining praksi (AIT: opleidingen, 2012). Usposabljanje je razdeljeno na teoretični in praktični del, znotraj katerih študentje razvijajo kompetence sistematično in reflektirajoče. V praktičnem delu se študentje spoznavajo z fazami procesa pomoči, z nudenjem pomoči, ki je usmerjeno na rešitve, opolnomočenje, pozitivno psihologijo, tematiko zdravega razvoja otrok in staršev in nenazadnje se spoznavajo z razvojnimi motnjami in težavami. Teoretični del usposabljanja zajema komunikacijsko teorijo, s poudarkom na bazični komunikaciji, teoriji čustvene navezanosti, sistemski teoriji ter teoriji učenja. Namen praktičnega dela usposabljanje je teoretično znanje učinkovito prenesti v strokovno udejstvovanje po načelih video-hometraininga v družinah, ki jim supervizant nudi pomoč (prav tam).

Pogoj za vstop v usposabljanje za video-hometrainerja in pridobitev licence so: kandidat mora imeti vsaj dve leti izkušenj pri delu z mladimi in ob začetku programa mora ob istem času biti vpet v nudenje pomoči vsaj dvema družinama, saj je na supervizijska srečanja potrebno vsakič znova prinesiti nov video material za nadaljno interakcijsko analizo. V času usposabljanja mora kandidat imeti na voljo tudi kamero, s katero bo zabeležil dogajanje v družini ter posnet material nato delil s svojo supervizijsko skupino (AIT: opleidingen, 2012).

Praktični del izobraževanja se izvaja skupinsko kot tudi individualno. Individualna supervizijska srečanja se izvajajo v primerih, ko je problematika supervizantove družine bolj kompleksne narave in kjer je za dosledno učenje potrebno osebno analizirati čim več posnetkov kompleksne družinske problematike. Individualna supervizija omogoča veliko več pozornosti enemu samemu kandidatu kot skupinska. V skupinski superviziji v času izobraževanja vsak supervizant s svojim video materialom pride na vrsto le približno dvakrat. Ker pa je vrsta problematike pri vseh udeležencih v skupini podobna, se ti učijo drug od drugega (prav tam).

V času celotnega usposabljanja je pozornost namenjena poglobljanju metodičnega znanja in kompetenc za vodenje staršev s pomočjo metode video-hometraininga. Kot že omenjeno program zajema tudi podrobnejše spoznavanje dojenčkovega in otrokovega razvoja, posebna pozornost se namenja razvijanju komunikacijskih veščin kandidata (AIT: Opleidingen, 2012). Kandidat mora v času izobraževanja razviti nekatere za delo z družino nepogrešljive veščine: pri vseh svojih strokovnih udejstvovanjih sledi načelom bazične komunikacije, naprej se mora osredotočiti na spodbujanje otrokovega oz. starševega razvoja, razviti mora vzpodbuden odnos do svojih uporabnikov, znati se mora osredotočiti na uporabnikove močne točke in poskušati razviti njihov potencial, uporabnike mora znati usmerjati na način, ki zmanjšuje dejavnike tveganja, ki so v družini prisotni, znal naj bi spoštovati in upoštevati kulturno ozadje družine, izkoristiti mora razpoložljiva sredstva znotraj svoje profesionalne socialne mreže, pomembno je, da spodbuja starševsko prevzemanje odgovornosti, pri vsem tem pa mora znati varovati zasebnost in avtonomijo družine s katero sodeluje kjer se udejstvuje (prav tam).

Po uspešno zaključenem izobraževanju se video-hometrainerju podeli licenca, ki velja tri leta in s katero kandidat doseže vpis v nacionalni register profesionalno izobraženih video-hometrainerjev. Po pridobitvi licence video-hometrainer strokovnjak ohranja stik z novimi znanji s področja video-hometraininga s pomočjo nacionalno organiziranih t.i. študijskih dni, kjer AIT predstavi morebitne novosti in nove metode s področja video-hometraininga (Eliëns, 2005, str. 216). Poleg tega strokovnjaki prejemajo supervizijo za kliente oz. družine, katerim nudijo pomoč. Na ta način še naprej razvijajo svojo rahločutnost za analiziranje komunikacije med družinskimi člani (Dekker, Biemans & Bouman, 1994, str. 197). Po preteku treh let od podelitve licence, je video-hometrainer podvržen ponovnemu preverjanju svoje strokovne usposobljenosti za nadaljevanje izvajanja in nudenja pomoči po principih video-hometraininga. Če kandidat ne zadosti predpisanim kriterijem, so mu ponujene zgoraj omenjene oblike strokovnega izpopolnjevanja, licenca pa se mu podaljša za nadaljnja tri leta, ko njegovo strokovno ravnanje spet zadosti predpisanim standardom za izvajanje video-hometraininga (AIT: opleidingen, 2012).

III. EMPIRIČNI DEL

1. Opredelitev problema

Primarna družina igra v posameznikovem življenju pomembno vlogo saj velja za prvi socialni sistem, ki posameznika socializira in pripravlja na življenje v zunanjem svetu. Preko verbalne in neverbalne komunikacije, ter s pomočjo zgledov pomembnih drugih, se posameznik spoznava z družbenimi pravili, navadami in običaji družbe, v kateri živi, vanjo se vključuje, jo sprejema in se ji prilagaja. Znanje in veščine, pridobljene v prvih, najbolj intenzivnih letih, ga bodo spremljale celo življenje. Zelo pomembno je torej, da družinam, ki se soočajo z vzgojnimi težavami svojih otrok, ki so povezane s komunikacijo, nudimo ustrezno pomoč in tako staršev kot otrokom omogočimo nadaljnji razvoj.

Na tem področju so na Nizozemskem že pred leti razvili metodo, ki vrača moč staršem, ki potrebujejo pomoč in podporo pri soočanju z vzgojnimi dilemami svojih otrok. Video-hometraining ali metoda VHT je metoda, ki se odlično izkaže pri delu z mladimi družinami, kjer so otroci mlajši od pet let. Ima preventiven učinek (Häggman-Laitila, A. et al 2003), saj v tako zgodnji starosti uspe težave zajeziti že preden se te uspejo preleviti v resen vzgojni problem. Pri tem je seveda potrebna pozornost in odziv na prve, mnogokrat opozorilne znake morebitnih kasnejših čustvenih in vedenjskih težav. Strokovnjak želi s posredovanjem stabilizirati nastalo situacijo, starše opolnomočiti, izboljšati njihovo komunikacijo in jih opozoriti na njihove močne vzgojne točke. S tem obnovi njihove obstoječe vire moči, ter jim ponudi podporo pri ponovni vzpostavitvi stika s svojimi otroci oz. preostalimi družinskimi člani. Med procesom video-hometraininga tako starši ponovno začnejo zaupati vase in v svojo vzgojno moč, kar pripomore k stabilizaciji odnosov, v družino se vrne čustveno blagostanje, situacija pa se s tem pomembno izboljša (prav tam).

2. Cilj in namen raziskovanja

V prvem, teoretičnem delu diplomskega dela, sem metodo video-hometraininga spoznala s pomočjo pisnih virov. Namen empiričnega dela je poglobiti poznavanje metode s pomočjo mnenj in izkušenj, ki so jih z menoj delili trije izkušeni strokovnjaki, ki se metodo video-hometraininga že vrsto let uporabljajo pri svojem delu z otroki in mladostniki.

Z zastavljanjem vprašanj strokovnjakom sem želela izvedeti njihovo mnenje o metodi, kot jo sami vidijo in doživljajo skozi prakso. Zanimalo me je kaj metoda njim predstavlja, kje vidijo njene prednosti in pomanjkljivosti pri delu, ki ga opravljajo, ter katere lastnosti pripisujejo dobremu video-hometrainerju za doseganje kar najboljših pedagoških rezultatov. Želela sem izvedeti na katerih področjih se metoda v praksi uporablja ter za katere ciljne skupine uporabnikov je najbolj primerna. Nadalje sem iskala informacije s področja izobraževanja, namreč zanimalo me je, kako so se intervjuvanci spoznali z metodo in po kakšnem postopku je potekalo njihovo izobraževanje za licenciranega video-hometrainerja, ter kako (če se) njihovo izobraževanje še naprej nadaljuje.

Med raziskovanjem sem se namerno posvetila spoznavanju začetkov video-hometraininga (preko izkušenj strokovnjaka, ki je prisostvoval pri samem začetku nastajanja metode), pri čemer me je zanimal tudi miselni preskok, ki je zabeležil nastanek tako uspešne metode kot je video-hometraining. Želela sem izvedeti, kako se je metoda tekom let spreminjala, pa tudi kako se metoda danes razlikuje od metode na samem začetku.

Posebno mesto med raziskovanjem sem namenila tudi spoznavanju postopka širitve metode video-hometraininga v nove dežele z upanjem, da ta nekoč uspe prodreti tudi v slovenski pedagoški prostor.

3. Raziskovalna vprašanja

V namene empiričnega raziskovanja sem si zastavila pet sklopov raziskovalnih vprašanj, ki so me vodila pri pripravi anketnih vprašalnikov. Ti predstavljajo pet področij, na katere sem se med raziskovanjem še posebej osredotočila.

Sklop 1: Kaj je metoda VHT, kako deluje, kakšen namen ima? Kje in kako se je ta razvila? Na katerih teoretičnih predpostavkah temelji?

Sklop 2: Kakšni so koraki/postopki dela za uporabo VHT-ja? Katere lastnosti naj bi (dober) hometrainer posedoval? Na kaj mora biti hometrainer pri svojem delu še posebej pozoren? S kakšnimi težavami se le-ta srečuje pri svojem delu?

Sklop 3: Katerim ciljnim skupinam uporabnikom je VHT namenjen? Kakšne so njihove karakteristike? V sklopu katerih ustanov in institucij se njegova metoda praktično uporablja?

Sklop 4: Kako poteka izobraževanje za video-hometrainerja? Kakšne oblike ima – seminar, delavnica, študijski predmet na fakulteti itd.? Kako dolgo traja? Kdo/katera institucija ga izvaja? Jih je več? Dobijo izučeni video-hometrainerji licenco ali certifikat kot dovoljenje za opravljanje dejavnosti? Obstaja organ, ki nadzoruje dosledno uporabo in izvajanje metode?

Sklop 5: Kako se je VHT v preteklosti razširil v druge države? Kakšno vlogo je pri tem igral center AIT? Kako poteka prenos metode v novo državo? Se tuji strokovnjaki izobrazijo na Nizozemskem in ob vrnitvi v svojo državo delijo svoja spoznanja? Jih center AIT pri tem kako podpira?

4. RAZISKOVALNA METODOLOGIJA

Pri raziskovanju sem se odločila poslužiti metode kvalitativne analize, saj sem želela dobiti celovit in vsebinsko bogat vpogled v ozadje izvajanja metode video-hometraininga.

4.1. Osnovna raziskovalna metoda

Moja kvalitativna raziskava temelji na uporabi individualnega anketnega vprašalnika odprtega tipa. S postavljanjem vprašanj odprtega tipa sem želela pridobiti vsebinsko bolj opisne odgovore in dati intervjuvancem več možnosti, da izrazijo svoje mnenje.

Moji odločitvi za izbor omenjene metode, in ne naprimer strukturiranega ali polstrukturiranega intervjuja, kot je to bolj značilno za kvalitativno raziskovanje (Vogrinc, 2008, str. 109), je botrovalo dejstvo, da sem želela preprečiti morebitne jezikovne bariere med seboj in svojimi sogovorci (Nizozemci), ter se zato odločila za metodo, ki omogoča premislek in pisanje namesto sprotnega odgovarjanja in pogovora v živo.

4.2. Vzorec in postopek zbiranja podatkov

Za namene raziskovanja sem preko elektronske pošte vzpostavila stik s kontaktno osebo centra AIT (Associatie Intensieve Thuisbehandeling s sedežem na Middenduinerweg 2071 AN, Santpoort-Noord), gospo Marjan Hoogland, direktorico centra, ki me je usmerila do mojega prvega sogovorca. Ta oseba je bil gospod Toon Stroucken, zadolžen za mednarodne odnose in izmenjave na področju video-hometraininga. Z njegovo pomočjo in pomočjo koordinatorice oddelka za delo z mladostniki v zahodni regiji države, Marion Mertens, sem stopila v kontakt z dvema video-hometrainerkama, ki sta bili pripravljene vzeti si čas pred skorajšnjim koncem šolskega leta, ter odgovoriti na moja vprašanja.

Zaradi skopih in pomanjkljivih odgovorov, ki sem jih prejela od ene izmed intervjuvank, sem se odločila v vzorec vključiti novo osebo. Za sodelovanje sem prosila znanko, ki sem jo pred nekaj leti spoznala med študijsko izmenjavo na Nizozemskem, ki se že nekaj let ukvarja z izvajanjem video-hometraininga v družinah mladih mater z majhnimi otroci. Končni vzorec sta tako predstavljali Trea Liebregts, intervjuvanka, ki mi je bila posredovana s centra AIT in Jacqueline van den Berg, moja znanka video-hometrainerka, ter že omenjeni Toon Stroucken.

Vprašanja, ki sem jih uporabila v anketnem vprašalniku, sem sestavila z ozirom na raziskovalna vprašanja (glej zgoraj) in jih prevedla v nizozemski jezik. Vprašanja namenjena dvema video-hometrainerkama so se razlikovala od vprašanj, ki sem jih zastavila predstavniku centra AIT, Toonu Strouckenu. Z vprašanji, namenjenimi njemu, sem iskala odgovore na vprašanja bolj teoretične narave, medtem, ko so me pri video-hometrainerkama zanimale predvsem njune praktične izkušnje in njuno videnje metode.

Anketne vprašalnike sem po elektronski pošti poslala intervjuvancem, pri tem pa jim posredovala svoje podatke, da bi me lahko kontaktirali ob morebitnih vprašanjih in nejasnostih, do česar ni prišlo. Anketne vprašalnike sem na koncu analizirala s pomočjo kodiranja besedila ter rezultate interpretirala.

4.3. Postopek obdelave podatkov

Za obdelavo podatkov transkript ni bil potreben, saj so bili odgovori podani v pisni obliki. Odgovore na vprašanja sem prevedla iz nizozemskega v slovenski jezik, besedilom dala isto

obliko in tip pisave ter vprašanja umestila v tabelo za lažje pripisovanje kod in kategorij. Tabela sestavljajo trije stolpci. V desnem sem navedla odgovore anketnega vprašalnika s podčrtani frazami in stavki, ki so pomembni za obravnavano temo. Ti predstavljajo enote kodiranja. Pri analizi besedila sem se poslužila postopka kodiranja z deduktivnim pristopom in pred analizo podatkov že vnaprej določila seznam kod, ki sem jih nato iskala v besedilu kot ključne pojme za v pomoč pri iskanju odgovorov na zastavljena raziskovalna vprašanja. V stolpec desno od besedila sem z malimi pisanimi črkami najprej pripisala kode prvega redu, z velikimi tiskanimi črkami pa kategorije, ki so mi kasneje služile kot izhodišče za interpretacijo rezultatov (kodirane odgovore prilagam v prilogi diplomske naloge). Rezultate, pridobljene z analizo posameznih raziskovalnih vprašanj, sem nato smiselno povezala v celoto in povezala z literaturo.

5. INTERPRETACIJA IN DISKUSIJA REZULTATOV

Vodilo pri interpretaciji anketnih vprašalnikov treh izkušenih praktikov so raziskovalna vprašanja, ki jih za lažjo preglednost, pred interpretacijo, še enkrat navajam. Pri navajanju citatov sem se zaradi boljše preglednosti odločila uporabiti sledeče oznake: »I1« se nanaša na dobesečna navajanja intervjuja s Toonom Strouckenom, »I2« z Jacqueline van den Berg in »I3« s Treo Liebrechts van Loenhout.

Sklop 1: Kaj je metoda VHT, kako deluje, kakšen namen ima? Kje in kako se je ta razvila? Na katerih teoretičnih predpostavkah temelji?

Video-hometraining je metoda, ki se je po spletu okoliščin razvila v nizozemskem rezidenčni ustanovi (II: »v fantovskem internatu Widdonck v Heythuysenu v Limburgu«), kjer so strokovnjaki video kamero prvič uporabili za snemanje vzgojnih situacij (II: ... »skupina strokovnjakov ... uporabila video posnetke v eksperimentalne namene pri obravnavi fantov s težkimi vzgojnimi problemi«) z namenom razvijanja strategij za obravnavo (II: »sprva je šlo za vpogled v obnašanje fantov in dajanje oprijemljivih navodil strokovnjakom za ravnanje s temi fanti«) mladostnikov s težavami v vedenju in čustvovanju. Te strategije so sprva intenzivno uporabljali znotraj zavoda (II: »metodo ... uporabili ... med poukom v interni šoli«)

kaj kmalu pa so je področje aplikacije metode, ki je bila tedaj še v povojih, preselilo v domače okolje družine, od koder je mladostnik prihajal. Starši so si namreč želeli vodenja in usmerjanja pri ravnanju s svojimi otroci, medtem ko so ti svoj čas preživljali z njimi doma (II:»želeli so napotke za ravnanje s svojimi otroki za konec tedna ali ob počitnicah«). Od tod tudi ena izmed prepoznavnejših značilnosti video-hometraininga – da se izvaja doma (II:»strokovnjaki so tako tudi doma dajali napotke ... začeli s snemanjem posnetkov«), v krogu družine, od koder težave izvirajo in se vedno znova pojavljajo.

Odziv ob aplikaciji metode v pedagoško obravnavo mladostnikov je bil izredno pozitiven (II:»kaj kmalu približno dvajset procentov otrok ni bilo potrebno namestiti v zavod in so lahko ostali doma in v šoli«). Kar je metodo zelo približalo stroki je bilo dejstvo, da je metoda za delo s težko vzgojljivimi mladostniki prinesla konkretne smernice za delo in obvladovanje situacije (II:»strokovnjaki in starši so bili navdušeni nad konkretnostjo omenjenih principov, ki so postali s pomočjo posnetkov opredmeteni in prenosljivi«).

Pobuda novemu načinu razmišljanja je prihajala iz tujine, kjer so se znanstveniki najprej ukvarjali s proučevanjem živalskega vedenja (etologija), nato pa tudi človeškega vedenja v naravnem okolju (II:»spoznanja so prihajala predvsem od Human Ethologists - skupine biologov in psihologov, ki so se ukvarjali s preučevanjem človeškega in živalskega vedenja v naravnem okolju: Stern v Ameriki; Papousek in ostali na Dunaju; Tinbergen na Nizozemskem, predvsem pa Colwyn Trewarthen na Škotskem«). K novim spoznanjem in uporabi novega načina razmišljanja v pedagogiki je močno pripomoglo raziskovanje Colwyna Trewarthen-a o zgodnjih kontaktih med materami in dojenčki, in sicer je »prišel do revolucionarnega odkritja, da imajo majhni otroci prirojeno potrebo in sposobnost vzpostavljanja kontakta s svojimi skrbniki« ter da »se otroci nekih splošnih kontaktnih principov učijo s pomočjo odzivnih vzgojnih situacij«(II). Njegova dognanja so tvorila podlago oblikovanju zakonitosti na področju komunikacije – nekih splošnih navodil, pravil osnovne (bazične) komunikacije, za vodenje uspešne interakcije (II:»ti principi povzeti v shemo ... prikazovala principe uspešnih vodenj interakcije na osnovah bazične komunikacije«). Strokovnjaki so te principe uspešno prenesli v terapevtsko prakso (II:»kontaktne principe so terapevti z velikim pozitivnim učinkom uporabili v obravnavi«), kjer so ti služili za osnovno vodilo pri obravnavi mladostnikov s težavami v komunikaciji.

V obravnavi je kot posledica preobratov na znanstvenem področju prevladoval sistemski način razmišljanja (I1:»skupina strokovnjakov izhajala iz načel sistemske teorije«, I3:»Pri delu smo sistemsko naravnani ... v proces vključimo vse družinske člane«), ki je nudil dobršen vpogled v posameznikovo situacijo v družini (I3:»metodo včasih uporabim kot sredstvo opazovanja ... pridobim vpogled v družinski sistem – kako družina deluje znotraj in zunaj doma«). Video-hometrainerji tako vstopajo v zasebnost doma družine, kjer izvajajo video-hometraining, in za kratek čas (I3:»starši so strokovnjaki za svoje otroke, najbolj jih poznajo ... jaz jih le spremljam za kratek čas, ti pa me spustijo v svoj dom«) spremljajo dogajanje, da lahko nudijo ustrezno pomoč in vplivajo na situacijo v družini (I3:»sredstvo s pomočjo katerega posnamemo družinsko interakcijo, kasneje posnetke pregledamo in razberemo, kje tiči srž problema, ter poiščemo možnosti za krepitev veščin, na katere se starši (in otroci), v problematičnih primerih lahko zanesejo, da bodo pripomogle k izboljšanju odnosa«). Namen metode je nevidno narediti vidno – ozavestiti način komunikacije, ki se je člani v interakcijah poslužujejo, in (pozitivno) vplivati na njihovo doživljanje drug drugega (I2:»s posnetki lahko poudarimo otrokove uspešne momente in povzročimo spremembo v tem, kako starši na svojega otroka gledajo ter spremenimo njihovo mišljenje o njem«, I2:»s kratkimi posnetki dogajanj, malo po malo izboljšaš njihovo negativno mišljenje, da postane bolj pozitivno«) in samega sebe (I2:»starši dobijo več samospoštovanja in vidijo, da znajo dobro skrbeti za svojega otroka.«). To dosežemo s pomočjo opolnomočanja in osredotočanja na uspešne komunikacijske trenutke (I2:pokažemo le uspele interakcijske momente ... pokažemo ... močne točke ... povemo kaj dobro gre in pustimo, da ... to dojame«), čeprav jih morda ni veliko, ter na tem gradimo celoten video-hometraining, pri tem pa se zavedamo, da se bodo starši ob doživljanju uspehov (I3:»komplimente dobijo od otroka samega, kar ima veliko večjo moč«), in ne le neuspehov, česar so vajeni, vedno bolj pogosto zatekali k ponavljanju za komunikacijo uspešnih vedenjskih vzorcev (I3:»zaradi pozitivne izkušnje bo to vedenje večkrat ponovila«). Odnosi med člani se bodo zato izboljšali (I3:»metodo ... uporabim ... za obnovitev kontakta med družinskimi člani in vračanja veselja v družino«) in ti se bodo med seboj bolj povezali (I2:»metoda ... okrepi interakcijo med materjo in otrokom ... pritegne očeta v dogajanje«).

Video-hometraining metoda je torej metoda, ki daje staršem uvid v družinsko situacijo (I3:»VHT metoda ... staršem pokažemo interakcijo med njimi in njihovimi otroci ...

sprevidijo, da vsaka reakcija sproži nasprotno reakcijo ... zakaj se otroci vedejo, tako kot se«), jim pomaga pri prevzemanju aktivne vloge pri vzgoji otrok (I2:»ugotavljajo, kako lahko komunikacijo s svojimi otroki še izboljšajo), opozarja na principe uspešne interakcije (I2:»sami vidijo, kje so potrebne izboljšave«), in navsezadnje skrbi, da družina ob strokovnjakovem odhodu spet popolnoma samostojno (ali z občasno podporo) zaživi (I3:»tvoja naloga pa je, da družino ob vsakem odhodu zapuščaš pod vtisom, da je ta sama sposobna nadaljevati brez tebe ter se tako tudi obnašaš«).

Sklop 2: Kakšni so koraki/postopki dela za uporabo VHT-ja? Katere lastnosti naj bi (dober) hometrainer posedoval? Na kaj mora biti hometrainer pri svojem delu še posebej pozoren? S kakšnimi težavami se le-ta srečuje pri svojem delu?

Obstaja več načinov, s katerimi uporabniki lahko pridejo v stik z video-hometrainingom (I1:»starši ... pomoč poiščejo pri splošnem zdravniku, šoli, pristojnemu občinskemu organu, ... preko šole ali mladinskega centra, ... center za socialno delo določi obiske na domu, institucija ... odloči za morebitno uporabo video-hometraininga«. Kar pa se zdi zelo pomembno dejstvo pri delu z uporabniki, ki velikokrat prihajajo iz ekonomsko šibkejših družin, je to, da s privoljenjem v video-hometraining starši nase ne prevzamejo nobene dodatne finančne odgovornosti (I1:»za starše to ne predstavlja nobenih stroškov«) in zato nimajo finančnih zadržkov pri odločitvi za uporabo metode.

Video-homotrainer vzpostavi prvi kontakt od katerega je odvisno ali se bo družina vključila v program video-hometraininga ali ne – pri tem ima strokovnjak presojevalno vlogo (I1:»po spoznavnem srečanju video-homotrainer ugotovi, da bi družini VHT lahko koristil«, I2:»najprej ... vzpostavim kontakt in se šele nato odločim za uporabo VHT-ja«). Sledi kratka predstavitev video-hometraininga, njegovih metod in namenov (I2:»s pomočjo predstavitvenega videa družini predstavi metodo in odgovori na morebitna vprašanja«). Zasebnosti uporabnikov je pri uvajanju metode v družino namenjeno veliko pozornosti (I2:»zelo pomembno ... zasebnost uporabnikov ... še posebej, če posnetke kasneje prikažemo v supervizijski skupini«), posnetki pa so tekom celotnega video-hometraininga last družine (I2:»Jaz vse posnetke shranim na CD, ki ga po zaključenem video-hometrainingu kot darilo podarim družini«).

Pred začetkom snemanja je uporabnike uradno potrebno prositi za dovoljenje za snemanje (I2:»če uporabnik pristane na video-hometraining vedno najprej vprašam za dovoljenje za snemanje«) in določiti primerna snemalna dogajanja (I2:»iskanje primernih snemalnih dogajanj«, I2:»snemanja se odvijajo v domačem okolju med družinskimi aktivnostmi kot so obedovanje ali priprava otrok na spanje«). Prvemu video snemanju v naslednjem obisku sledi pogovor s starši, ki je za starše mnogokrat prvovrstna izkušnja (I3:»gledanje preteklih posnetkov daje staršem možnost opazovati svoje in otrokovo vedenje z razdalje in v mirnem vzdušju«). Med gledanjem posnetkov se video-hotrainer s starši pogovarja o tem kaj se na posnetku dogaja, predvajanje ustavlja na mestih, ki jih želi poudariti ter starše vodi v smeri spoznanja kako lahko svoje vedenje še izboljšajo za doseganje učinkovitejše (»namen skupnega ogleda posnetkov ... starši sami vidijo, kje tiči problem, ti ... le usmerjaš, da pridejo do tega spoznanja«, »sledi pogovor ... kaj bi se na posnetku dalo izboljšati in kako se v podobnih situacijah doseže boljšo komunikacijo«). Trening se odvija vse dokler ne nastopi trenutek, ko video-hotrainer uvidi, da je družina sama, brez njegove podpore, sposobna nadaljevati z uporabo principov bazične komunikacije. Video-hotrainer se v družino občasno še vrne (I3:»zgodí se, da družino včasih obiščemo še enkrat ali dvakrat po končanem treningu ... na pobudo staršev«) vendar le za kratek čas (I3:»starši ... le ... iščejo potrdilo, da jim dobro gre«).

Tako izgleda skupna pot udeležencev video-hometraininga, medtem ko strokovnjak sam napravi še nekaj vmesnih korakov, ki zagotavljajo kvaliteten in nemoten potek komunikacijskega treninga. Po vsakem snemanju sam opravi analizo dogajanja na zabeleženem posnetku, ki jo nato deli s svojim supervizorjem ali supervizijsko skupino, da preveriš povratno informacijo s svojim mnenjem o analizi (I2:»sam začneš snemati dogodke, jih gledaš in jih analiziraš ... v supervizijski skupini kolegom pokažeš posnetke, ki si jih posnel, ter primerjaš, če se njihova analiza ujema s tvojo«). Poleg vsakega »navadnega« snemanja video-hotrainer na video posnetek beleži tudi vse nadaljnje analitične pogovore s starši da lahko tudi sebe in svoje vedenje analizira (I2:»snemaš svoj pogovor z njimi ... si kasneje pogledaš, na njegovi podlagi pa spoznaš, kako se v vašem pogovoru sam odzivaš«, I2:»sprememba je v tebi, zelo dobro se spoznaš in naučiš se analizirati situacijo«), in izboljša za v prid in zgled uporabnikom (I3:»poimenuj tisto, kar vidiš in delaš, zato da se starši od tebe učijo in vzorno vedenje prenesejo na svoje otroke«). Pri tem je pomembno, da je

strokovnjakova drža odprta, da se ne boji sprememb in da se je pripravljen osebno (I2:»sem mnenja, da nikoli nisi prestar, da bi se česa novega naučil) in strokovno razvijati (I2:»bodi kritičen do samega sebe in posnemi se v čim več situacijah ... se izpostavi ... se boš ogromno naučil ... ne dopusti, da te tvoje osebne vrednote in norme ovirajo pri delu«). Dobrega, oziroma bolje rečeno uspešnega, video-hometrainerja zaznamujejo še druge lastnosti in veščine, kot so dober komunikator (I1:»z mladostniki in s starši prijetno sodeluje«, I1:»izkušen v ... dajanju povratnih sporočil«). Mora znati biti objektivni (I2:»učiš se objektivnega presojanja brez pripisovanja vrednosti ali krivde«), biti pozoren na potrebe drugih (I3:»preverjati kaj drugi želi, na kakšen način, s kakšnim tempom«, I3:»skupaj iskati možnosti in rešitve, ki uporabniku ustrezajo, ker le tako bodo ... veščine sprejeli za svoje«), dober analitik (I3:»osredotočen je na prednosti in močne točke, išče možnosti«, I3:»dobro je treba poslušati in biti zelo pozoren na neverbalno komunikacijo«, I1:»znati mora prenesti kritiko in se ne ozirati na lastne norme in vrednote med delom«. Kot dve izmed pomembnejših lastnosti se izkažeta tudi sposobnost presojanja situacije in sposobnost odmaknitve od nje, ko je cilj treninga dosežen (I3:»ne nadaljuj ... ko stvari pričnejo same od sebe teči ... stopi vstran ... prepusti družini, da sama nadaljuje pot«).

Video-hometrainer se pri svojem delu srečuje z ovirami, ki onemogočajo gladek potek treninga. Veliko ljudi ima težave s sprejemanjem ideje, da jih bo tujec spremljal pri družinskem dogajanju (I2:»včasih starši ne želijo biti snemani in v tem primeru metoda ni uporabna«, »ljudje se morajo navaditi ... da jih snemamo in na to, da nato sami sebe vidijo na posnetkih«). Tudi drža strokovnjaka pri predstavljanju oziroma uvajanju v metodo je izrednega pomena in pogosto vpliva na družinino odločitev za uporabo video-hometraininga pri njihovih težavah (I3:»velja, da če si sam navdušen nad metodiko, boš to tudi izžareval, če pa si nekoliko zadržan in imaš dvome, boš tudi to izžareval ... v tem primeru pa se družina najverjetneje ne bo odločila za video-hometraining«). Težava pa lahko leži tudi v neprimerni uporabi (zlorabi) posnetkov (I3:»posnetke ... izrabil za izpostavljanje negativnih stvari, stvari, ki ne gredo dobre ... je v popolnem nasprotju s tem, kar želimo z uporabo video-hometraininga doseči«). Med ovire, ki jih praktiki navajajo sodijo tudi ovire tehnične narave, ki motijo potek video-hometraininga in ki se jim da z nekoliko truda uspešno izogniti (I2:»kamere, ki dobro ne delujejo, prazne baterije«). Pomembno je tudi, da se izognemo težavam, ki ponavadi nastanejo, ko se prvič znajdemo v nekogaršnjem domu in se v prostoru

ne najdemo najbolje (I3:»predhodno veš, kje lahko preko kabla kamero povežeš s televizijo ali računalnikom«).

Sklop 3: katerim ciljnim skupinam uporabnikom je VHT namenjen? Kakšne so njihove karakteristike? V sklopu katerih ustanov in institucij se njegova metoda praktično uporablja?

Video-hometraining je namenjen predvsem družinam z majhnimi otroci (I3:»VHT je še posebno učinkovit pri majhnih otrocih«, I2:»naše delo nastopi v trenutku, ko je znano, da je dekle zanosilo pa vse do trenutka, ko otrok dopolni dve leti«) pa tudi tistim nekoliko starejšim (I3:»video uporabljam pri družinah z otroki, starimi med nič in dvanajst let«). Metoda je široko razširjena v različne javne ustanove (I1:»bolnišnice, šole, dnevne centre, rejniške domove, internate«, »na Nizozemskem AIT sodeluje s preko štiristo petdesetimi ustanovami«) in sektorje (I1:»za duševno zdravje, izobraževanje, rizične skupine, zdravstva, varovanja otrok, rejništva«). Narava problematike populacije v ustanovah je različna in se giblje od otrok in mladostnikov s težavami v razvoju, vedenju in čustvovanju (I1:»otroci imajo pogosto težave z navezanostjo, pri njih je ugotovljen ADHD sindrom ali avtizem«, I3:»center za otroke od 0 do 7 let starosti s težavami v fizičnem, psihičnem in čustvenem razvoju«) preko žensk, ki se ob zgodnjem materinstvu znajdejo v depriviligiranem položaju (I2:»mlade ženske do petindvajset let, ki so zanosile s prvim otrokom, so malo oz. ne-izobražene« «, I2:»imajo slabo razvito socialno mrežo«, I2:»prihajajo iz problematičnih družin ... imeli težavno otroštvo in imajo zelo negativno samopodobo«) in staršev, ki zaradi pomenjkanja kulturnegakapitala sami, brez podpore, ne zmorejo pritiskov vzgoje (I2:»»gre ... za družine, kjer so starši najstniki in sami niso pridobili zadostnega kulturnega kapitala iz svojih družin«, »verjamejo, da za nič niso dobri in zato tudi otroka ne morejo dobro vzgojiti«). Video-hometraining se skratka uporablja v situacijah, kjer se družine soočajo z vzgojnimi težavami in problemi (I3:»zaposlena sem pri Combinatie Jeugdzorg ... organizacija, ki nudi strokovno pomoč otrokom, mladostnikom in njihovim staršem pri vprašanjih in težavah s področja razvoja in vzgoje«, I3 »podpiramo starše in rejnike pri vzgojnih vprašanjih«).

Sklop 4: Kako poteka izobraževanje za video-hometrainerja? Kakšne oblike ima – seminar, delavnica, študijski predmet na fakulteti itd.? Kako dolgo traja? Kdo/katera

institucija ga izvaja? Jih je več? Dobijo izučeni video-hometrainerji licenco ali certifikat kot dovoljenje za opravljanje dejavnosti? Obstaja organ, ki nadzoruje dosledno uporabo in izvajanje metode?

Izobraževanje za video-hometrainerja ni predvideno kot študijska smer na fakulteti naprimer, temveč bolj v smislu izpopolnjevanja ob že doseženi, zaželjeno pedagoški, izobrazbi. Pogoji sta vsaj dve leti delovnih izkušenj ter dosežena izobrazba na visokošolski stopnji (I1: »priporočljiv je dosežen HBO nivo (višješolska izobrazba) z najmanj dvema letoma delovnih izkušenj«). Izobraževanje se odvija na enem izmed AIT-jevih dvanajstih centrov za izobraževanje strokovnjakov (provinci Limburg najbližji je tisti v Eindhoven-u) (I1: »AIT koordinira in izobražuje preko svojih dvanajstih centrov«), vodi pa ga izkušen video-hometrainer vaditelj (I1: »trening pa izvaja trener z regijskega svetovalno-informacijskega centra«). Izobraževanje se začne s spoznavanjem teoretičnih osnov metode video-hometraininga (I2: »najprej smo začeli s teorijo«, I3: »izobraževanje se je začelo z dvodnevni spoznavni tečajem, kjer smo spoznali teoretično ozadje metode s pomočjo video posnetkov«) in nadaljevalo s praktičnim delom – spoznavanjem s principi snemanja in analize posnetkov (I3: »spoznali smo se z različnimi pristopi, vadili pa smo tudi analiziranje video posnetkov«). Izobraževanje se izvaja na dva načina – skupinsko ali individualno (I3: »izobraževanje je lahko individualno, jaz sem se udeležila skupinskega«). Slednje je bolj intenzivno od individualnega in se uporabi za izobraževanje video-hometrainer z zelo specifično ciljno skupino (I2: »sledila sem individualnemu izobraževanju, ki je bolj intenzivno in namenjeno predvsem bodočim video-hometrainerjem, ki delajo s specifično populacijo, kot je ta, s katero delamo pri tem projektu«).

Trajanje izobraževanja zavisi od primera do primera, večinoma pa gre za kvoto približno dvajsetih uspešnih samostojnih analiz posnetkov in samoanaliz (I3: »vsega skupaj smo se v supervizijski skupini sestali približno dvajsetkrat«), ki trajajo dobro leto (I1: »vse skupaj traja približno leto in pol«).

Center AIT (Associatie Intensieve Thuisbehandeling), naslednik centra SPIN, drži licenco za izvajanje metode video-hometraininga (I1: »AIT je ... lastnik metode«) in je zato glavna točka za podajanje informacij, organiziranje izobraževanj, vodenja baze podatkov o video-hometrainerjih, nadzorovanja izvajanja video-hometraininga in podeljevanja in obnavljanja

certifikatov video-hometrainerjem (I1:»AIT upravlja s podatkovno bazo ustanov, ... je kontaktna točka, ... podeljuje licence, koordinira in izobražuje, ... sestavlja mrežo organizacij in ustanov, ... daje pobude za raziskovanje ter spodbuja inovativnost in sodelovanje novih metod, aplikacij in specializacij«). AIT je tisti, ki s prirejanjem rednih izobraževalnih seminarjev, prirejanjem vsakoletnih študijskih dni (I1:»obstaja jedrna skupina strokovnjakov, ki večkrat na leto, na izobraževanjih, delijo svoje znanje in izkušnje s svojimi kolegi«) in z rednim obnavljanjem licenc (I1:»certifikat se podaljša preko trenerja in ocenjevalca za obdobje treh let pod pogojem dodatnega šolanja«) vzdržuje visoko stopnjo kakovosti izvajanja metode video-hometraininga. Izdajanje licenc pa služi še enemu namenu, in sicer da zadržuje izvajanje video-hometraininga znotraj ciljne populacije za katero se je video-hometrainer izučil I1:(»s certifikatom so video-hometrainerji pooblaščen za izvajanje metode znotraj svoje organizacije in za specifično ciljno skupino«, I2:»z licenco, ki sem jo pridobila, lahko delam le s ciljno populacijo tega projekta«).

Določena stopnja kakovosti se vzdržuje tudi z rednimi supervizijskimi srečanji, kjer video-hometrainerji s kolegi delijo svoje izkušnje in izmenjujejo mnenje ter se neprestano učijo drug od drugega (I2:»cel čas ostajaš v supervizijski skupini, kjer se stalno izpopolnjuješ in učiš od drugih in obratno«). Ta srečanja so hkrati tudi eden izmed pogojev za ohranjanje licence (I2:»ostajaš v supervizijski skupini ... to spada zraven, sicer ne obdržiš licence«), poleg tega pa se je za ohranitev le-te potrebno udeleževati nekih predpisanih regijsko ali nacionalno organiziranih izobraževanj in seminarjev (I1:»licence ... za obnovitev katere so izpolnjeni pogoji udeleževanje individualnih supervizij, regijskih delovnih razvojnih možnosti ter prisostvovanje na nacionalnih študijskih dnevih«) ter na letni ravni v strokovni pregled komisiji strokovnjakov oddaš vsaj en posnetek, ki prikazuje kako poteka pogovor s starši ob analizi njihovih lastnih posnetkov (I2:»minimalno enkrat letno pa oddaš vsaj en video posnetek AIT-ju, ter tako obdržiš certifikat«).

Sklop 5: Kako se je VHT v preteklosti razširil v druge države? Kakšno vlogo je pri tem igral center AIT? Kako poteka prenos metode v novo državo? Se tuji strokovnjaki izobrazijo na Nizozemskem in ob vrnitvi v svojo državo delijo svoja spoznanja? Jih center AIT pri tem kako podpira?

Znotraj Nizozemske se je metoda iz internata, kjer je nastala, s podporo države in zaradi njene napredne socialne politike (II:»državna vlada je postala zainteresirana za metodo, ki je preprečevala namestitev v zavod, ter jo podprla«) hitro razširila po vsej državi, zahvaljujoč centru SPIN, predhodniku centra AIT (II:»za nadaljnje širjenje metode na Nizozemskem pa vzpostavila državni informacijsko-svetovalni center SPIN«). Center AIT ima pristojnost ne le širjenja znotraj, temveč tudi zunaj države (II:»koordinira mednarodno širjenje s sodelovanjem s tujimi trenerji in inštituti ter gradi izvedljive projekte«).

Izven meja države se je metoda najprej razširila v sosednje države (II:»v sosednjih državah so bili nizozemski trenerji še posebej aktivni«), kmalu pa tudi v države srednje Evrope in sveta (II:»v državah osrednje Evrope je bila metoda iz Nizozemske uvedena s pomočjo projektnih sredstev za zunanje zadeve«, »VHT se je s pomočjo trenerjev in svetovalno-informacijskih centrov razširil v Združene države Amerike, Belgijo, Škotsko, Veliko Britanijo, Nemčijo, Poljsko, Češko, Madžarsko, Romunijo, poznan pa je tudi na Norveškem, Švedskem in Finskem«). Ključno vlogo pri širitvi metode kot je video-hometraining imata institucija, ki želi metodo osvojiti (II:»institucija sama in njej menedžment sta tista, ki omogočita projekt in s tem ustvarita jedro za nadaljnje širjenje metode znotraj države«) in pa država, ki mora sprevideti, da je to investicija v prihodnost (II:»pri tem imata politika in menedžment ključno vlogo ... ti dve zagotavljata sredstva za zakup izobraževanja in investiranje v prihodnost, saj se v te namene porabljenata sredstva v prihodnjih letih povrnejo skozi prakse«).

Pri širjenju principov metode v drugo, tujo, državo se je izkazalo, da ni le pomembno, da je trener izkušen video-hometrainer (II:»strokovnjak ... prihaja iz Nizozemske ali kake druge države, kjer je metoda že uveljavljena«), temveč da se tudi spozna na kulturo države, kateri želi metodo v imenu centra AIT posredovati (II:»strokovnjak, ki širi metodo mora posedovati znanje o državi, dotičnem sektorju in mora biti na poziciji, ki mu omogoča, da metode širi dalje«).

Sam postopek širitve se začne z zanimanjem ustanove ali institucije, ki bi lahko pridobila z uvajanjem metode v svojo prakso (II:»skupina strokovnjakov dobi priložnost izobraziti se preko institucije, kjer so zaposleni«), ki svoje strokovnjake podvrže treningu, ki ga vodi tuji inštruktor (II:»sprva je potrebno slediti osnovnemu treninngu VHT-ja«). Po končanem treningu inštruktor iz skupine, ki je prisostvovala izobraževanju izbere primerne kandidate, ki

nadaljujejo izobraževanje do video-hometrainerja inštruktorja z namenom nadaljnega širjenja metode znotraj države (I1: »iz cele skupine ... se izbereta dva kandidata, ki se dalje izobražujeta za vaditelja video-hometraininga. da bosta lahko z metodo spoznala in po njenih principih izobrazila še več kolegov«).

Rezultati kažejo, da kraj, čas in povod za nastanek metode video-hometraininga niso sporni. Tako Dekker (Dekker in Biemans, 1994) kot Stroucken (I1) se strinjata, da je za razvoj metode, kot jo danes poznamo, zaslužen predvsem Harrie Biemans (in njegova skupina strokovnjakov), ki so pod vplivom znanstvenega napredka na področju preučevanja lastnosti človeškega vedenja v zgodnjem - otroškem obdobju in pod vplivom oblikovanja nekaterih osnovnih komunikacijskih zakonitosti, uspeli te nove »kontaktne principe z velikim pozitivnim učinkom uporabiti v obravnavi«. (I1)

Nekoliko neobičajno je pri vsem tem dejstvo, da se je metoda razvila iz prakse in ne obratno - predstavljala je intuitivni odziv strokovnjakov na sfero v zavodu (Hermans, 2005, str. 63), kar v svojih odgovorih potrjuje tudi Stroucken (I1): »sprva je šlo za vpogled v obnašanje fantov in dajanje oprijemljivih navodil strokovnjakom za ravnanje s temi fanti«. Pri tem so spoznanja sistemske teorije igrala ključno vlogo. Van den Bergova (I2) navaja, da se pri delu metode posluži z namenom opazovanja in vpogleda v družinski sistem – da lažje vidi kako družina deluje, s čimer se strinjata tudi Loeffen in Pasveer (Loeffen in Pasveer, 2004) in dodajata, da le tako postanejo razvidni podsistemi, hierhija in koalicije odnosov znotraj družine, ki pokažejo v katere sisteme je posameznik vpet in kateri sistemi imajo nanj največji vpliv, kar lahko s pridom uporabimo kot pomoč pri delu.

Po besedah Stroucken-a (I1) je metoda že od samega začetka kazala odlične rezultate: »kmalu približno dvajset odstotkov otrok ni bilo potrebno namestiti v zavod in so lahko ostali doma in v šoli«. Eliënsova (Eliëns, 2005) pa ugotavlja, da je metoda več kot primerna ne le za šolske in starejše otroke, temveč tudi za odkrivanje zgodnjih znakov vzgojnih težav pri dojenčkih, s čimer želimo težave zajeziti še preden se te dodobra pojavijo in prelevijo v vzgojni problem v poznejši starosti otroka. Video-hometraining se je tako s svojih začetkov na področju vzgojno-varstvenih ustanov in družinske sfere razširil tudi na področja zdravstveno-ambulantne oskrbe, področje dela z ljudmi s posebnimi potrebami, oskrbe na domu,

socialnega dela in socialne pedagogike (AIT: over de AIT, 2012). Metoda je precej široko zastopana po celi državi, pa tudi dostopna na več načinov: *»starši ... pomoč poiščejo pri splošnem zdravniku, šoli, pristojnemu občinskemu organu, ... preko šole ali mladinskega centra, ... center za socialno delo določi obiske na domu, institucija ... odloči za morebitno uporabo video-hometraininga«* pravi Stroucken (I1), a kar je morda najpomembnejše je dejstvo, da je vsakomur dosegljiva: *»za starše to ne predstavlja nobenih stroškov«* (I1) ne glede na ekonomski status družine.

Komunikacijski trening kot je trening z uporabo video kamere odlikuje dejstvo, da se odvija doma, v naravnem okolju družine, in kot pravi van Liebregts van Loenhout (I3) *»starši so strokovnjaki za svoje otroke, najbolj jih poznajo ... jaz jih le spremljam za kratek čas, ti pa me spustijo v svoj dom«*. Tudi Dekker in Biemans to lastnost navajata kot veliko prednost te metode saj se nudi in izvaja na domu, od koder težave izvirajo (Dekker in Biemans, 1994). Poleg tega je ena izmed drugih metodinih prednosti dejstvo, da udeležencem – tako staršem in otrokom kot strokovnjaku preko uporabe video kamere nastavlja zrcalo, ki odsluži njihovo vedenje in s tem ustvarja primerno situacijo za uvid v vedenje in ravnanje ter s tem povezane težave (Häggman-Laitila et. al, 2003). Tudi po mnenju van den Bergove (I2) je ta lastnost izrednega pomena za same strokovnjake, ki se morajo pri delu podvreči evalvaciji in samoreflektiranju: *»snemaš svoj pogovor z njimi ... si kasneje pogledaš, na njegovi podlagi pa spoznaš, kako se v vašem pogovoru sam odzivaš«*, pri tem pa tudi stremeti k izboljšavam: *»sprememba je v tebi, zelo dobro se spoznaš in naučiš se analizirati situacijo«*. Vse omenjene lastnosti metode so, po mnenju Häggman-Laitila (Häggman-Laitila et. al, 2003), dober korak na poti samo-sprememb ter odlično vodilo za izboljšanje komunikacije in doseganje boljših medosebnih odnosov v družini.

Dejstvo, da se metoda poslužuje obravnave s poudarjanjem in osredotočanjem na močne, pozitivne posameznikove oz. družinske točke, ustvarja pozitivno ozračje, v katerem se udeleženci zopet začnejo počutiti močne in kompetentne v svojem ravnanju do drugih. Liebregts van Loenhoutova (I3) navaja, da: *»metodo pri ciljni skupini, s katero delam, uporabim tudi za obnovitev kontakta med družinskimi člani in vračanja veselja v družino... starši in otroci so ravno zaradi tega bolj dovzetni za ustreganje drug drugemu in njihovim potrebam«*. Ravno zaradi teh močnih pozitivnih učinkov, komplimentov s strani strokovnjaka, spreminjanja lastnega mnenja in čustvovanja tekom treninga, predvsem pa vidnih rezultatov,

so posamezniki nagnjeni k uporabi metodinih principov tudi v prihodnje. Hottinga (Hottinga, 2003) trdi, da ima učenje na tak način (na podlagi pozitivnih informacij) večjo moč in hitrejši učinek, poudarjanje nepravilnosti pa je pri tem nesmiselno, saj se starši že sami zavedajo, da v svojem vzgajanju ne ravnajo pravilno. Video-hotrainerjev namen je s spodbujanjem aktivirati družino do te mere, da se sama začne naprej razvijati, kar pri svojem delu z veseljem opaža tudi Liebrechts van Loenhoutova (I3): *»metoda ... jo rada in pogosto uporabljam, ker vidim kako družina začne spet uživati v svojih odnosih, ko se stanje med starši in otroci izboljša«* in še dodaja: *»slike resnično govorijo same zase!«*. Dekker in Biemans (Dekker in Biemans, 1994) izpostavljata, da je ena izmed pomembnejših strokovnjakovih nalog, da video-hotraining konča ob primernem trenutku – to je takoj, ko so starši na primeren način sposobni samostojno voditi interakcije v družini. V nasprotnem primeru strokovnjak družino napravlja odvisno od njegove pomoči kar pa je v popolnem nasprotju s cilji, ki jih video-hotraining predvideva (prav tam).

Za ohranjanje visoke stopnje kakovosti strokovnjakovih uslug nacionalni center AIT, lastnik metode, predpisuje dodatna izobraževanje in usposabljanja ter redno udeleževanje supervizijskih srečanj (Dekker in Biemans, 1994). S tem želi zagotoviti kvaliteto storitev, ki jih video-hotrainerji tako s svojo osebnostjo kot pristopom do dela in s svojim strokovnim znanjem nudijo svojim uporabnikom. Podobno ugotavlja tudi Liebrechts van Loenhoutova (I3), ki ugotavlja, da strokovnjakova drža utegne močno vplivati na odziv družine k uporabi video-hotraininga kot sredstva pomoči: *»velja, da če si sam navdušen nad metodiko, boš to tudi izžareval, če pa si, na drugi strani, nekoliko zadržan in imaš dvome, boš tudi to izžareval« ... » v tem primeru pa se družina najverjetneje ne bo odločila za video-hotraining«*.

Video-hotrainerjeva naloga je, da s pomočjo osvojenega znanja in veščin, ki si jih je v času izobraževanja pridobil, v družino prinese nevtralno polje, ki omogoča reševanje problemov in pri tem ne izbira strani. *»Bodi kritičen do samega sebe ... ne dopusti, da te tvoje osebne vrednote in norme ovirajo pri delu«* izpostavlja van den Bergova (I2), - *»uči se objektivnega presojanja brez pripisovanja vrednosti ali krivde«* (prav tam), pri čemer je pomembno, da spoštuješ in upoštevaš kulturno ozadje družine in se osredotočiš na, v prvi meri, spodbujanje otrokovega oz. starševega razvoja, ob tem pa se tudi sam strokovno in osebno rasteš in razvijaš (AIT: Opleidingen, 2012). Družina z video-hotrainerjevo prisotnostjo in njegovim strokovnim vodenjem in usmerjanjem pridobi vrsto novih pristopov za soočanje s težavami,

kar jih spodbuja k prevzemanju aktivnih vlog za urejanje nastale situacije in doseganje pozitivnih sprememb v sklopu lastnega vedenja in ravnanja za doseganje boljše komunikacije in posledično dobrih družinskih odnosov.

Zaradi svojega dobrega slovesa v praksi se je metoda video-hometraininga širila ne le na Nizozemskem temveč tudi izven njenih meja, poznana tudi pod imeni SPIN metoda, Orion metoda ali kar na kratko VHT, najprej v sosednje države, nato pa še v države srednje Evrope in sveta, kjer se še vedno intenzivno uporablja (Dekker in Biemans, 1994, Wels, 2001). Po besedah Strouckena (11), koordinatorja za mednarodno širjenje metode VHT, center AIT še vedno sodeluje z državami, ki se želijo pridružiti preostalim državam, ki so metodo že integrirale v svojo pedagoško prakso: *»AIT koordinira mednarodno širjenje s sodelovanjem s tujimi trenerji in inštituti ter gradi izvedljive projekte ... za širitev metode«*, kar je dober znak za vse morebitne države članice, ki si želijo sodelovanja na tem področju, med katerimi se nekega dne utegne nahajati tudi Slovenija.

IV. ZAKLJUČEK

Diplomsko delo je rezultat znanja in veščin, pridobljenih v času študija, in predstavlja njegovo krono. V zadovoljstvo mi je, da sem se lotila raziskovanja metode dobre prakse, ki je v tujini že uveljavljena in razširjena, v Sloveniji pa zaenkrat predstavljena le informativno. To je po jezikovni plati od mene terjalo veliko truda, še posebej ker je večina uporabljenih podatkov izvirala iz nizozemske strokovne literature.

S tem diplomskim delom sem dosegla svoj namen. Svoje navdušenje in znanje o metodi, ki sem jo pred leti spoznala med študijsko prakso na Nizozemskem, sem želela deliti in s tem prispevati k že objavljeni literaturi na to temo. Upam, da sem s celostnim pristopom pri obravnavanju teme uspela nekoliko doprinesti k prepoznavnosti in poznavanju metode v Sloveniji, morebiti pa celo sprožiti prvo v verigi reakcij, ki bodo nekega dne prispevali k uveljavitvi metode tudi pri nas. Po mojem mnenju bi metoda pomenila velik preobrat v slovenski pedagoški praksi. Moja zgodba o video-hometrainingu se v prihodnjih dneh še nadaljuje in se, upam, ne konča s tem diplomskim delom. Med raziskovanjem in pridobivanjem informacij za potrebe empiričnega dela raziskovanja sem namreč stopila v stik z osebo, ki je odgovorna za mednarodno sodelovanja na področju VHT-ja in ki se želi v imenu centra AIT neformalno sestati in preučiti možnosti za morebitno širjenje video-hometraininga v Slovenijo. Obstaja možnost, da se na tej točki vzpostavi povezava med omenjenim centrom in terapiji Družinske posvetovalnice v Ljubljani, ki si želijo sodelovanja med državama in morebitne vpeljave metode video-hometraininga v Slovenijo.

Pri vsem tem vidim največjo pridobitev za slovensko pedagoško prakso v značilnosti metode, da celostno pristopi k obravnavi posameznikovih težav in se ozira na spoznanja sistemske teorije, ki pravijo, da so težave pravzaprav produkt odnosov, vedenj in ravnanj vseh članov družine in jih zato skuša intenzivno pritegniti v obravnavo in tako doseči kar najbolj učinkovite in dolgoročne rezultate.

Sodeč po lastnih izkušnjah, pridobljenih v času študijske prakse v enem izmed večjih slovenskih vzgojno-izobraževalnih ustanov lahko trdim, da so se strokovnjaki znašli v podobni situaciji kot njihovi nizozemski kolegi, začetniki metode video-hometraininga, pred mnogimi leti. Ugotavljajo, da delo, ki ga vložijo v obravnavo otrok in mladostnikov z vzgojnimi težavami brez pritegnitve staršev v proces ne prinaša zaželenih, dlje časa trajajočih

učinkov ali temeljite spremembe vedenjskih vzorcev. Bistvenega pomena je, da zato, z malo posluha slovenske države in njene socialne politike, uspemo podporo ponuditi celotni družini, od koder otrok ali mladostnik prihaja in v obravnavo pritegniti vse člane njegove neposredne družine.

Po mojem mnenju starši potrebujejo informacije o primernih načinih spoprijemanja z vzgojnimi težavami svojih otrok, da lahko nadaljujejo delo, ki ga strokovnjaki z velikim trudom vlagajo v njihovega otroka, v prihodnosti pa morda celo samostojno in z veliko mero zaupanja zopet prevzamejo vaje vzgoje svojega otroka v svoje roke. Upoštevanje načel video-hometraininga, še posebej pa bazične komunikacije, jim bo pri tem v veliko pomoč za doseganje dolgoročnih sprememb v domači družinski situaciji. Zato ne vidim potrebe, da pedagogi še naprej uporabljamo pomankljive načine nudenja pomoči namesto iskanja novih, v tujini že uveljavljenih rešitev za izboljšanje standardizirane pedagoško-vzgojne prakse. Zakaj poseči po tako surovi metodi iztrganja mladostnika iz družine in se uporabiti namestitve le-tega v vzgojno ustanovo, če lahko sredstva namesto za kurativo usmerimo v preventivo in, na prvem mestu, ne poskusimo preprečiti eskalacijo razmer do mere, ki zahteva odstranitev mladostnika iz njegovega primarnega okolja? Naše socialno-pedagoško delo se na tej točki šele pravzaprav začne in naša naloga in dolžnost je, da poskusimo uporabnikom ponuditi kar najbolj učinkovito vrsto pomoči namesto, da še naprej uporabljamo stare, sicer preverjene, a ne povsem uspešne metode obravnave otrok in mladostnikov s težavami v vedenju in čustvovanju.

V. Literatura

1. AIT: opleidingen (2012). Pridobljeno s spleta 28.2.2012:
<http://www.aitnl.org/info.html>
2. AIT: over de AIT (2012). Pridobljeno s spleta 23.1.2012:
<http://www.aitnl.org/opleidingen.html>
3. Baartman, H.E.M., (1991). *Praktisch-pedagogische thuishulp in bewerkelijke gezinnen*. Houten [etc.] : Bohn Stafleu Van Loghum.
4. Dekker J.et al, (2004). *Video-interactiebegeleiding*. Houten: Bohn Stafleu Van Loghum.
5. Dekker, T., Biemans, H.M.B., Bouman, M. (1994). *Video-hometraining in gezinnen*. Houten: Bohn Stafleu Van Loghum.
6. Durinck, K., Racquet, L., (2003). *Opvoedingsondersteuning: een leidraad voor ouderbegeleiders*. Antwerpen/Apeldoorn: Garant.
7. Eliëns, M. (2005). *Baby's in beeld: video-hometraining en video-interactiebegeleiding bij kwetsbare baby's*. Amsterdam: SWP.
8. Häggman-Laitila, A. et al (2003). Video home training as a method of supporting family life control. V: *Journal of Clinical Nursing*, 12, Blackwell Publishing Ltd, str. 93-106
9. Haralambos, M. in Holborn, M., (1999). *Sociologija: Teme in pogledi*. Ljubljana: DZS
10. Hellinckx, W., (1998). *Pedagogische thuishulp in preblematische opvoedingssituaties*. Leuven; Apeldoorn: Garant.
11. Hermanns, J. (2005). *Handboek Jeugdzorg: methodieken van programmas*. Houten: Bohn Stafleu Van Loghum.

12. Heylighen, F. In Joslyn, C. (1992). What is system theory? Cambridge Dictionary of Philosophy. Pridobljeno s spleta 28.2.2012:
<http://pespmc1.vub.ac.be/SYSTHEOR.html>
13. Hottinga, A., (2003). *Video in sociaal-agogische situaties*. Boom-Nelissen.
14. Kobolt, A. (2001). Komunikacijski trening z uporabo videa. V: *Socialna pedagogika*, 5 (3), str. 237-253
15. Kobolt, A. (2002). Socioterapevtsko delo z družinami. V: *Vizije slovenske kriminologije*, str. 187-196.
16. Kristančič, A., (1995). *Svetovanje in komunikacija*. Ljubljana: Pomurski tisk.
17. Loeffen, M., Pasveer, I., (2004). Babel voorbij: krachten en kansen van intensieve pedagogische thuishulp. Amsterdam: SWP.
18. Muris, P. et al. (1994). *Effecten van video-home training: een pilot onderzoek*. V: *Gedragstherapie*, 27 (1), str. 51-62.
19. Rankelj, J. (2000). Video Home Training in delo s starši. V: *Ptički brez gnezda*, 38, Društvo defektologov, Sekcija MVO, str. 158-168
20. Ravelli, A., Steffen, R., (1999). *Verdrait goed: video-interactietraining voor hulpverleners*. Houten: .J. Bohn Stafleu Van Loghum.
21. Šolar, M., Rozman, M. (1999). VHT – video home training. V: *Socialno delo*, 38 (3), str. 195-200
22. Thuiszorg midden-limburg (2007). *Video-hometraining: beelden zeggen meer dan woorden*. Informatiebrochure.
23. Van der Meulen, B.F., Elzinga-Westerveld, H.J., (1998). *Thuishulp voor gezinnen met jonge kinderen: overzicht een effecten van interventieprogramma's*. Leuven; Apeldoorn. Garant.

24. Vogrinc, J. (2008). Kvalitativno raziskovanje na pedagoškem področju. Pridobljeno s svetovnega spleta 13.7.2012:
25. Wels, P.M.A. (2001). *Helpen met beelden: video in de hulpverlening aan gezinnen*. Houten: Bohn Stafleu Van Loghum.

VI. Kazalo slik

Slika 1: Pridobljena s svetovnega spleta 23.7.2012:

http://www.evksdata.de/dwsaar/php/themen3_detail.php?themen3_id=319&niederlassungenid=10&language_id=1

VII. Priloge

1. Primer anketnega vprašalnika

Pozdravljeni video-hotrainerji!

Moje ime je Maja Zabukovec in sem študentka Socialne pedagogike na Pedagoški fakulteti v Ljubljani. Ukvarjam se z raziskovanjem metode video-hometraininga in njenih značilnosti pri delu z družino. Za vas sem pripravila nekaj vprašanj, ki mi bodo dala še bolj jasno podobo o praktični uporabi metode video-hometraininga. Ta anketa je del zadnje faze mojega študija, diplomske naloge z naslovom *Značilnosti metode video home-traininga v družini*.

Prosim vas, da na anketna vprašanja odgovarjate iskreno in tako obširno, kot to sami želite. Odgovore mi, prosim, pošljite nazaj v Wordovem dokumentu na elektronski naslov: xxx@gmail.com.

Za vprašanja ali nejasnosti sem dosegljiva na istem elektronskem naslovu ter na telefonski številki: xxx.

Že vnaprej hvala za sodelovanje.

***Opomba:** zaradi varovanja svojih zasebnih podatkov sem mobilno številko in elektronski naslov za namene tega diplomskega dela prikrila.

1. Navedite svoje ime in strokovni naziv.

Jacqueline van den Berg. Sem medicinska sestra pri projektu, ki nudi pomoč mladim (bodočim) materam, ki so nizko izobražene, imajo slabo razvito socialno mrežo in se soočajo še z drugimi problematikami. Naše delo nastopi v trenutku, ko je znano, da je dekle zanosilo pa vse do trenutka, ko otrok dopolni dve leti.

2. Kje ste trenutno zaposleni in katero funkcijo opravljate na delovnem mestu?

Zaposlena sem preko inštituta za varovanje zdravja (GGZ), poleg preventivno-oskrbovalne medicinske sestre pri že omenjenem projektu pa sem tudi medicinska sestra za varovanje zdravja otrok in mladine. Zaposlena pa sem še kot medicinska sestra pri zdravniku pediatri.

3. *S čim se ukvarja podjetje oz. ustanova, za katero delate?*

Ustanova, kjer delam, preventivno skrbi za zdravje otrok in mladine od 0 do 19 let.

4. *Kdaj in kje ste se prvič spoznali z VHT-jem?*

Pri projektu, kjer preventivno skrbimo za mlade matere, saj je bil VHT ena izmed metod za delo z njimi.

5. *Kako bi s svojimi besedami nekomu na kratko razložili kaj je video-hometraining?*

VHT je metoda, s katero staršem pokažemo interakcijo med njimi in njihovimi otroci. Ti tako sprevidijo, da vsaka reakcija sproži nasprotno reakcijo. Sami tako ugotavljajo, kako lahko komunikacijo s svojimi otroki še izboljšajo, še posebej pa zakaj se otroci vedejo, tako kot se. Na primer, če starši kričijo na otroka, bo ta kričal na njih. Skozi videoposnetke tako sami vidijo, kje so potrebne izboljšave.

6. *Kako je potekalo vaše izobraževanje za video-hometrainerja?*

Moje izobraževanje je potekalo nekoliko drugače kot običajno. Izbrana sem bila za sodelovanje pri iz Amerike vpeljanem projektu Nurse Family Partnership, ki se je osredotočal na mlade ženske do petindvajset let, ki so zanosile s im otrokom, so malo oz. ne-izobražene. Tem je nudena podpora med nosečnostjo ter pri skrbi in vzgoji otroka, ko je ta rojen. Jaz sem bila že izobražena medicinska sestra, želeli pa so me dodatno izšolati za video-hometrainerko, da bi mladim ženskam pomoč lahko nudila s pomočjo video kamere in po principih video-hometraininga. Sledila sem individualnemu izobraževanju, ki je bolj intenzivno in namenjeno predvsem bodočim videohotrainerjem, ki delajo s specifično populacijo, kot je ta, s katero delamo pri tem projektu. Z licenco, ki sem jo pridobila, lahko delam le s ciljno populacijo tega projekta.

7. *S kakšno vrsto populacije, kjer uporabljate video-hometraining, se ukvarjate?*

Trenutno delam z mladimi materami v problematičnih okoliščinah. Naš namen, namen VHT-ja, je materam pokazati interakcije z njihovimi otroci.

8. *Kakšni so postopki/koraki za uporabo video-hometraininga?*

Najprej smo začeli s teorijo. Potem sam začneš snemati dogodke, jih gledaš in jih analiziraš. V supervizijski skupini kolegom pokažeš posnetke, ki si jih posnel, ter primerjaš, če se njihova analiza ujema s tvojo. Zatem si ključne videoposnetke pogledaš skupaj s starši. Pri tem snemaš svoj pogovor z njimi. Ta videoposnetek si kasneje pogledaš, na njegovi podlagi pa spoznaš, kako se v vašem pogovoru sam odzivaš. Namen skupnega ogleda posnetkov je, da starši sami vidijo, kje tiči problem, ti pa jih pri tem le usmerjaš, da pridejo do tega spoznanja. Skupne posnetke nato pokažeš skupini, da ti ta da povratno informacijo na delo, kot si ga opravil. Ob dosegu določene kvote posnetega materiala dobiš certifikat, s katerim ti je dovoljeno, da izvajaš video-hometraining. Supervizijska skupina se še naprej sestaja, minimalno enkrat letno pa oddaš vsaj en video posnetek AIT-ju, ter tako obdržiš certifikat.

9. Katere lastnosti naj bi (dober) hometrainer imel?

Mora znati biti objektiven, posedovati dobre analitične sposobnosti, znati mora prenesti kritiko in se ne ozirati na lastne norme in vrednote med delom. Znati se moraš samoreflektirati

10. Kje vidite prednosti uporabe metode VHT pri delu s to populacijo?

Pokažemo le uspele interakcijske momente, da materi pokažemo njene močne točke, ji povemo kaj dobro gre in pustimo, da tudi sama to dojame. Zaradi pozitivne izkušnje bo to vedenje večkrat ponovila. Metoda tudi okrepi interakcijo med materjo in otrokom, obenem pa pritegne očeta v dogajanje, če je ta prisoten.

11. Kje vidite pomanjkljivosti metode VHT pri delu s to populacijo?

Včasih starši ne želijo biti snemani in v tem primeru metoda ni uporabna. Metoda mora biti staršem primerna.

12. Kakšne rezultate, kot posledico uporabe VHT-ja, opazite pri populaciji, s katero delate?

Starši dobijo več samospoštovanja in vidijo, da znajo dobro skrbeti za svojega otroka. Ti starši pogosto prihajajo iz problematičnih družin, kjer so imeli težavno otroštvo in imajo zelo negativno samopodobo. Verjamejo, da za nič niso dobri in zato tudi otroka ne morejo dobro

vzgojiti. S pomočjo VHT-ja jim lahko s kratkimi posnetki dogajanj, malo po malo izboljšaš njihovo negativno mišljenje, da postane bolj pozitivno.

13. Na kaj ste kot izkušen hometrainer pri svojem delu najbolj pozorni?

Vedno moraš biti pozitivno osredotočen in ne namenjati pozornosti negativnim vidikom. Pozoren moraš biti na svoje lastne reakcije in pri tem ne odgovarjati na lastna vprašanja. Pusti, da starši to sami storijo.

14. Kakšne napotke oz. nasvete bi dali video-hotrainerju začetniku?

Bodi kritičen do samega sebe in posnemi se v čim več situacijah ter se izpostavi na supervizijskih srečanjih. Tako se boš ogromno naučil. Ne dopusti, da te tvoje osebne vrednote in norme ovirajo pri delu.

15. Kaj vam, kot video-hotrainerju, predstavlja največjo oviro pri delu?

Ljudje se morajo navaditi na to, da jih snemamo in na to, da nato sami sebe vidijo na posnetkih. Na drugi strani pa tudi tehnični aspekt, kot so kamere, ki dobro ne delujejo, prazne baterije in podobne reči.

16. Prejemate hometrainerji pri izvajanju video-hometraininga strokovno podporo? V kakšni obliki se ta nudi? Ste z njo zadovoljni?

Ja, cel čas ostajaš v supervizijski skupini, kjer se stalno izpopolnjuješ in učiš od drugih in obratno. To spada zraven, sicer ne obdržiš licence. Jaz sem zelo zadovoljna, sem mnenja, da nikoli nisi prestar, da bi se česa novega naučil pa tudi zanimivo je.

17. Kako vzpostavite prvi stik s klienti? Čemu pri tem namenjate posebno pozornost?

Pri mojem delu najprej z materami vzpostavim kontakt in se šele nato odločim za uporabo VHT-ja.

18. Kako zaključite sodelovanje s klienti? Na kaj ste pri tem še posebej pazljivi?

Če uporabnik pristane na video-hometraining vedno najprej vprašam za dovoljenje za snemanje. To je zelo pomembno, ker zasebnosti uporabnikom namenjamo veliko pozornosti, še posebej, če posnetke kasneje prikažemo v supervizijski skupini. Jaz vse posnetke shranim

na CD, ki ga po zaključenem video-hometrainingu kot darilo podarim družini. Video posnetki predstavljajo dve leti njihovega in otrokovega razvoja.

19. Kako vidite razvoj uporabe metode od časa, ko ste jo začeli uporabljati pri svojem delu?

Sprememba je v tebi, zelo dobro se spoznaš in naučiš se analizirati situacijo. Komunikacija je tudi zelo pomembna. Učiš se objektivnega presojanja brez pripisovanja vrednosti ali krivde.

20. Bi želeli še kaj dodati?

Trening je bil ena izmed mojih najbolj dragocenih izkušenj. Veliko sem se naučila o sebi.

2. Primer kodiranja

ZAPIS S PODČRTANIMI KODAMI	KODE	KATEGORIJE
<p>1. <i>Navedite svoje ime in strokovni naziv.</i></p> <p>Jacqueline van den Berg. Sem medicinska sestra pri <u>projektu, ki nudi pomoč mladim (bodočim) materam, ki so nizko izobražene, imajo slabo razvito socialno mrežo in se soočajo še z drugimi problematikami.</u> Naše delo nastopi v trenutku, ko je znano, da je dekle zanosilo pa vse do trenutka, ko otrok dopolni dve leti.</p>	Populacija Narava problematike	CILJNA POPULACIJA
<p>2. <i>Kje ste trenutno zaposleni in katero funkcijo opravljate na delovnem mestu?</i></p> <p><u>Zaposlena sem preko inštituta za varovanje zdravja (GGZ), poleg preventivno-oskrbovalne medicinske sestre pri že omenjenem projektu pa sem tudi medicinska sestra za varovanje zdravja otrok in mladine.</u> Zaposlena pa sem še kot medicinska sestra pri zdravniku pediatru.</p>	Sektor uporabe	APLIKACIJA METODE
<p>3. <i>S čim se ukvarja podjetje oz. ustanova, za katero delate?</i></p> <p><u>Ustanova, kjer delam, preventivno skrbi za zdravje otrok in mladine od 0 do 19 let.</u></p>	Sektor uporabe	APLIKACIJA METODE
<p>4. <i>Kdaj in kje ste se prvič spoznali z VHT-jem?</i></p> <p>Pri projektu, kjer preventivno skrbimo za mlade matere, saj je bil VHT ena izmed metod za delo z njimi.</p>		
<p>5. <i>Kako bi s svojimi besedami nekemu na kratko razložili kaj je video-hometraining?</i></p>		

<p>VHT je <u>metoda, s katero staršem pokažemo interakcijo med njimi in njihovimi otroci. Ti tako sprevidijo, da vsaka reakcija sproži nasprotno reakcijo. Sami tako ugotavljajo, kako lahko komunikacijo s svojimi otroki še izboljšajo, še posebej pa zakaj se otroci vedejo, tako kot se. Na primer, če starši kričijo na otroka, bo ta kričal na njih. Skozi videoposnetke tako sami vidijo, kje so potrebne izboljšave.</u></p>	<p>Definicija</p> <p>Namen metode</p>	<p>ZNAČILNOSTI METODE</p>
<p>6. Kako je potekalo vaše izobraževanje za video-hometrainerja?</p> <p>Moje izobraževanje je potekalo nekoliko drugače kot običajno. <u>Izbrana sem bila za sodelovanje pri iz Amerike vpeljanem projektu Nurse Family Partnership, ki se je osredotočal na mlade ženske do petindvajset let, ki so zanosile s prvim otrokom, so malo oz. ne-izobražene. Tem je nudena podpora med nosečnostjo ter pri skrbi in vzgoji otroka, ko je ta rojen. Jaz sem bila že izobražena medicinska sestra, želeli pa so me dodatno izšolati za video-hometrainerko, da bi mladim ženskam pomoč lahko nudila s pomočjo video kamere in po principih video-hometraininga. Sledila sem individualnemu izobraževanju, ki je bolj intenzivno in namenjeno predvsem bodočim video-hometrainerjem, ki delajo s specifično populacijo, kot je ta, s katero delamo pri tem projektu. Z licenco, ki sem jo pridobila, lahko delam le s ciljno populacijo tega projekta.</u></p>	<p>Vstop v izobraževanje</p> <p>Populacija</p> <p>Vrsta izobraževanja</p> <p>Način izobraževanja</p>	<p>POTEK IZOBRAŽEVANJA</p> <p>CILJNA POPULACIJA</p> <p>IZVAJANJE IZOBRAŽEVANJA</p> <p>POTEK IZOBRAŽEVANJA</p>
<p>7. S kakšno vrsto populacije, kjer uporabljate video-hometraining, se ukvarjate?</p> <p>Trenutno delam z mladimi materami v problematičnih</p>	<p>Namen metode</p>	<p>ZNAČILNOSTI</p>

<p>okoliščinah. Naš namen, <u>namen VHT-ja, je materam pokazati interakcije z njihovimi otroci.</u></p>		<p>METODE</p>
<p>8. Kakšni so postopki/koraki za uporabo video-hometraininga?</p> <p><u>Najprej smo začeli s teorijo. Potem sam začneš snemati dogodke, jih gledaš in jih analiziraš. V supervizijski skupini kolegom pokažeš posnetke, ki si jih posnel, ter primerjaš, če se njihova analiza ujema s tvojo. Zatem si ključne videoposnetke pogledaš skupaj s starši. Pri tem snemaš svoj pogovor z njimi. Ta videoposnetek si kasneje pogledaš, na njegovi podlagi pa spoznaš, kako se v vašem pogovoru sam odzivaš. Namen skupnega ogleda posnetkov je, da starši sami vidijo, kje tiči problem, ti pa jih pri tem le usmerjaš, da pridejo do tega spoznanja. Skupne posnetke nato pokažeš skupini, da ti ta da povratno informacijo na delo, kot si ga opravil. Ob dosegu določene kvote posnetega materiala dobiš certifikat, s katerim ti je dovoljeno, da izvajaš video-hometraining. Supervizijska skupina se še naprej sestaja, minimalno enkrat letno pa oddaš vsaj en video posnetek AIT-ju, ter tako obdržiš certifikat.</u></p>	<p>Faze VHT-ja</p> <p>Namen metode</p> <p>Izvajanje nadzora</p>	<p>KORAKI VHT-ja</p> <p>ZNAČILNOSTI METODE</p> <p>NADZOR NAD KVALITETO IZVAJANJA</p>
<p>9. Katere lastnosti naj bi (dober) hometrainer imel?</p> <p><u>Mora znati biti objektiven, posedovati dobre analitične sposobnosti, znati mora prenesti kritiko in se ne ozirati na lastne norme in vrednote med delom. Znati se moraš samoreflektirati.</u></p>	<p>Karakterne lastnosti</p> <p>Veščine</p>	<p>VADITELJEVE KVALITETE</p>
<p>10. Kje vidite prednosti uporabe metode VHT pri delu s to populacijo?</p>		

<p><u>Pokažemo le uspele interakcijske momente, da materi pokažemo njene močne točke, ji povemo kaj dobro gre in pustimo, da tudi sama to dojame. Zaradi pozitivne izkušnje bo to vedenje večkrat ponovila. Metoda tudi okrepi interakcijo med materjo in otrokom, obenem pa pritegne očeta v dogajanje, če je ta prisoten.</u></p>	<p>Namen metode</p>	<p>ZNAČILNOSTI METODE</p>
<p>11. Kje vidite pomanjkljivosti metode VHT pri delu s to populacijo?</p> <p><u>Včasih starši ne želijo biti snemani in v tem primeru metoda ni uporabna. Metoda mora biti staršem primerna.</u></p>	<p>Snemanje ljudi</p>	<p>OVIRE PRI DELU</p>
<p>12. Kakšne rezultate, kot posledico uporabe VHT-ja, opazite pri populaciji, s katero delate?</p> <p><u>Starši dobijo več samospoštovanja in vidijo, da znajo dobro skrbeti za svojega otroka. Ti starši pogosto prihajajo iz problematičnih družin, kjer so imeli težavno otroštvo in imajo zelo negativno samopodobo. Verjamejo, da za nič niso dobri in zato tudi otroka ne morejo dobro vzgojiti. S pomočjo VHT-ja jim lahko s kratkimi posnetki dogajanj, malo po malo izboljšaš njihovo negativno mišljenje, da postane bolj pozitivno.</u></p>	<p>Učinki metode</p> <p>Narava problematike</p> <p>Namen metode</p>	<p>ZNAČILNOSTI METODE</p> <p>CILJNA POPULACIJA</p> <p>ZNAČILNOSTI METODE</p>
<p>13. Na kaj ste kot izkušen hometrainer pri svojem delu najbolj pozorni?</p> <p><u>Vedno moraš biti pozitivno osredotočen in ne namenjati pozornosti negativnim vidikom. Pozoren moraš biti na svoje lastne reakcije in pri tem ne odgovarjati na lastna vprašanja. Pusti, da starši to sami storijo.</u></p>	<p>Področja pozornosti</p>	<p>KVALITETE VADITELJA</p>

<p>14. Kakšne napotke oz. nasvete bi dali video-hometrainerju začetniku?</p> <p><u>Bodi kritičen do samega sebe in posnemi se v čim več situacijah ter se izpostavi na supervizijskih srečanjih. Tako se boš ogromno naučil. Ne dopusti, da te tvoje osebne vrednote in norme ovirajo pri delu.</u></p>	<p>Veščine</p>	<p>KVALITETE VADITELJA</p>
<p>15. Kaj vam, kot video-hometrainerju, predstavlja največjo oviro pri delu?</p> <p><u>Ljudje se morajo navaditi na to, da jih snemamo in na to, da nato sami sebe vidijo na posnetkih. Na drugi strani pa tudi tehnični aspekt, kot so kamere, ki dobro ne delujejo, prazne baterije in podobne reči.</u></p>	<p>Snemanje ljudi</p> <p>Tehnične ovire</p>	<p>OVIRE PRI DELU</p>
<p>16. Prejemate hometrainerji pri izvajanju video-hometraininga strokovno podporo? V kakšni obliki se ta nudi? Ste z njo zadovoljni?</p> <p><u>Ja, cel čas ostajaš v supervizijski skupini, kjer se stalno izpopolnjuješ in učiš od drugih in obratno. To spada zraven, sicer ne obdržiš licence. Jaz sem zelo zadovoljna, sem mnenja, da nikoli nisi prestar, da bi se česa novega naučil pa tudi zanimivo je.</u></p>	<p>Vrste izobraževanja</p> <p>Karakterne lastnosti</p>	<p>IZVAJANJE IZOBRAŽEVANJA</p> <p>KVALITETE VADITELJA</p>
<p>17. Kako vzpostavite prvi stik s klienti? Čemu pri tem namenjate posebno pozornost?</p> <p><u>Pri mojem delu najprej z materami vzpostavim kontakt in se šele nato odločim za uporabo VHT-ja.</u></p>	<p>Postopek VHT-ja</p>	<p>KORAKI VHT-ja</p>
<p>18. Kako zaključite sodelovanje s klienti? Na kaj ste pri tem še posebej pazljivi?</p> <p><u>Če uporabnik pristane na video-hometraining vedno</u></p>		

<p><u>najprej vprašam za dovoljenje za snemanje. To je zelo pomembno, ker zasebnosti uporabnikom namenjam veliko pozornosti, še posebej, če posnetke kasneje prikažemo v supervizijski skupini. Jaz vse posnetke shranim na CD, ki ga po zaključenem video-hometrainingu kot darilo podarim družini. Video posnetki predstavljajo dve leti njihovega in otrokovega razvoja.</u></p>	<p>Pred snemanjem</p> <p>Področja pozornosti</p>	<p>KORAKI VHT-JA</p> <p>VADITELJEVE ODLIKE</p>
<p>19. Kako vidite razvoj uporabe metode od časa, ko ste jo začeli uporabljati pri svojem delu?</p> <p><u>Sprememba je v tebi, zelo dobro se spoznaš in naučiš se analizirati situacijo. Komunikacija je tudi zelo pomembna. Učiš se objektivnega presojanja brez pripisovanja vrednosti ali krivde.</u></p>	<p>Veščine</p> <p>Veščine</p>	<p>KVALITETE VADITELJA</p> <p>KVALITETE VADITELJA</p>
<p>20. Bi želeli še kaj dodati?</p> <p>Trening je bil ena izmed mojih najbolj dragocenih izkušenj. Veliko sem se naučila o sebi.</p>		